

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	1
Voorwoord.....	3
Hoofdstuk 1 Algemeen	4
1.1. Op weg met strategisch management	4
1.2. Samenstelling Algemene Vergadering, Raad van Bestuur en personeel	5
1.2.1. Leden van de Algemene Vergadering	5
1.2.2. Leden van de Raad van Bestuur.....	5
1.2.3. Samenstelling personeel	6
1.3. Stuurgroep Kwaliteit	7
Hoofdstuk 2 TEAM GEMEENSCHAPSDIENST	9
2.1. Inleiding	9
2.2. Cijfers	9
2.3. Competentieschalen	11
2.3.1. Wat?	11
2.3.2. Doel	12
2.4. Samenwerking met werkplaatsen	13
2.4.1. Intro	13
2.4.2. Werkplaats aan het woord.....	13
2.4.3. Samenwerking met de werkplaats onder de loep.....	16
2.4.4. Een bevredigende samenwerking ... het is onze zorg!	17
2.4.5. Nieuwe of hernieuwde samenwerking met werkplaatsen	17
2.5. Toekomstvisie 2013	18
Hoofdstuk 3 Leerproject	19
3.1. Jaarwerking	19
3.1.1. Gesprekslokalen	19
3.1.2. De Groep	19
3.1.3. Supervisie	21
3.2. Cijfers	22
Hoofdstuk 4 Herstelbemiddeling	25
4.1. Herstelbemiddeling anno 2012	25

4.2. De kracht van de ontmoeting in het herstelrecht en zijn uitdaging voor een neoliberale maatschappij.....	33
4.3. Cijfers	41
Hoofdstuk 5 HERGO.....	45
5.1. Beschouwing bij de HERGO-praktijk	45
5.2. Cijfers	47

Voorwoord

Beste lezer,

Met trots neem ik jullie mee doorheen onze werking in het voorbije jaar 2012.

U zal opmerken dat het verslag bondiger is dan de voorbije jaren. Er werd bewust gekozen om het algemeen deel te beperken tot de gevolgde opleiding strategisch management en de inzet van de kwaliteitsstuurgroep. Per afdeling, per team worden de cijfers weergegeven en daarnaast 2 thema's uitgediept die specifiek van toepassing zijn op het desbetreffende team.

Dit alles kan alleen maar het resultaat zijn van een gedreven, enthousiaste ploeg van medewerkers die zich dag in dag uit inzetten om met onze jongeren, de slachtoffers en hun context op een herstelgerichte, constructieve manier aan de slag te gaan.

Graag richt ik een woord van dank aan onze bestuursleden en onze samenwerkende partners (jeugdrechtbanken, jeugdparketten, consultants, parketmagistraten, parketcriminologen, de werkplaatsen, voorzieningen BJB, ...) voor het geloof in onze doelgroep.

Dit jaarverslag is eveneens terug te vinden op www.hca-ovl.be

Veel leesplezier!

Heidi Vanheste, directie

Hoofdstuk 1 Algemeen

1.1. Op weg met strategisch management

Als organisatie vinden we het belangrijk om onze langetermijnstrategie uit te stippelen, te implementeren en te evalueren om zoveel als mogelijk los te komen van ad hoc beslissingen. We moeten een visie op de toekomst ontwikkelen waarbij we worden uitgedaagd om een evenwicht te vinden tussen:

- Wat moeten we?
- Wat willen we?
- Wat kunnen we?

Om aan deze doelstelling tegemoet te komen volgde het team van leidinggevenden en de kwaliteitscoördinator de opleiding strategisch management op maat van de organisatie gecoördineerd door Nancy Cantens.

Als social profit organisatie zijn we ons ervan bewust dat het geen evidentie is om een consistente en duidelijke strategie te ontwikkelen aangezien:

- We met een uiteenlopende en complexe set van belanghebbenden werken (met vaak tegenstrijdige belangen)
- We streven een enorme verscheidenheid aan doelstellingen na die soms lijnrecht tegenover elkaar kunnen staan (enerzijds hulp- en dienstverlening verbeteren en anderzijds gepast omgaan met minder middelen)
- De link tussen acties en de resultaten is complex en niet altijd even duidelijk

Naast heel wat theoretische verduidelijking maakten we tijdens de opleiding een aanzet tot het herschrijven van onze missie en visietekst. We kwamen tot de vaststelling dat onze tekst niet meer aansloot op hetgene waar we naartoe wilden én dat onze missie en visie moet gedragen worden door iedereen in dienst. Daarnaast ontworpen we een imago-onderzoek aangezien we geen zicht hadden op hoe onze verwijzers in de drie gerechtelijke arrondissementen ons percipieerden.

Aangezien het opzetten van een strategisch proces een continu gegeven is, werken we binnen HCA Oost-Vlaanderen met 6 werven (stakeholders, organisatiemodel, innovatief werken, HRM, effectiviteit en positie in de sector) geleid door een verantwoordelijke en een running mate. Met deze 6 werven maken we duidelijk op welke terreinen we onze strategie verder uitbouwen en op een hoger niveau willen tillen. Met deze 6 werven werd de oefening gemaakt van een omschrijving van de as is situatie, waar willen we naartoe, wat willen we

bereiken, hoe gaan we dit doen en hoe volgen we de evolutie van deze doelstelling op?

Kortom een proces volop in beweging dat ons niet meer loslaat en waar we als organisatie heel duidelijk voor gekozen hebben.

1.2. Samenstelling Algemene Vergadering, Raad van Bestuur en personeel

1.2.1. Leden van de Algemene Vergadering

- Filip Maertens, voorzitter
- Christian Maes
- Katia Perquy
- Mieke Van Durme
- Soetkin Vervaet
- Christine Mussche
- Inge T'Hooft
- André De Paepe
- Raf De Mulder
- Hilde Van Gasse
- Luk Schollaert
- Shirley Van den Driessche
- Geert Decock

1.2.2. Leden van de Raad van Bestuur

- Filip Maertens, voorzitter
- Christine Mussche
- Inge T'Hooft
- André De Paepe
- Raf De Mulder
- Hilde Van Gasse
- Luk Schollaert
- Shirley Van den Driessche
- Geert Decock

1.2.3. Samenstelling personeel

1.2.3.1. De directie

Bestaat uit 1 voltijdse medewerker, Heidi Vanheste.

1.2.3.2. Team Gemeenschapsdienst

Sonja Van Deynse is teambegeleidster bij Gemeenschapsdienst. Zij werkt halftijds. Haar halftijds contract als begeleidster is geschorst (ouderschapsverlof gevolgd door tijdskrediet). Zij wordt vervangen door Griet Noels (80%). Griet is in moederschapsverlof tot half juli. Tijdens die periode wordt het team versterkt door Ine Braux. Daarnaast worden de werkstraffen begeleid door 2 voltijdse medewerkers: Mieke Lagrange en Ward Ascoop. Door een arbeidsongeval valt Mieke terug op een halftijdse tewerkstelling tijdens de laatste maanden van het jaar. Lien Sonnevillie wordt in december aangeworven om het team te versterken.

1.2.3.3. Team Leerproject

Geert De Roo werkt halftijds als teambegeleider. Het individueel leerproject wordt begeleid door psychosociale begeleiders. Melissa Chalmet werkt voltijds. Elke Fontaine vermindert haar jobtime tot 80% met ouderschapsverlof. Kevin Remmery heeft een contract van 75% tot einde mei en werkt nadien voltijds. Sabine Temmerman werkt 80%.

Ilse Ysebaert verliet ons einde januari 2012.

1.2.3.4. Team Herstelbemiddeling

Ann Moens is teambegeleidster van de bemiddelaars. Michaël Bouchez (100%) en is kwaliteitsverantwoordelijke binnen onze voorziening. Hij neemt sinds half mei 1/5de ouderschapsverlof op. Els De Kuyper en Meggy Stassyns werken voltijds. Sigrid Ponjaert heeft een contract voor 75%. Haar jobtime wordt uitgebreid gedurende het ouderschapsverlof van Michaël. Tina Landuyt, werkt als administratieve kracht (55%).

1.2.3.5. Team Hergo

Elsie Van den Haezevelde (80%), teambegeleidster vormt samen met Joost Broucke die 75% werkt, Kris Maes (100%) en Felicitas Hardy (100%) het team Hergo. Elsie en Kris nemen 1/5de ouderschapsverlof. Alle hergo-moderatoren maken tevens deel uit van het team herstelbemiddeling.

1.2.3.6. Ondersteunend personeel

Nancy Van Damme werkt 7 uur per week als poetsvrouw.

Isabelle De Dapper is administratief medewerker.

Kris Maes, die als herstelbemiddelaar en hergo-moderator tewerkgesteld is neemt ook een deel van de ICT-ondersteuning op zich.

1.2.3.7. Stagiaires

In 2012 waren er drie stagiaires in dienst. Lies Lockefer die reeds in 2011 haar stage startte binnen het team herstelbemiddeling, finaliseerde haar opdracht in januari. Lies is studente aan de Universiteit Gent, opleiding orthopedagogiek. Zij werd begeleid door Michaël Bouchez.

Delphine Callewaert volbracht ook haar stage opdracht in 2012. Zij studeert eveneens orthopedagogiek aan de Universiteit Gent. Een aantal maanden werkte ze mee in het team leerproject en een aantal maanden in het team gemeenschapsdienst. Delphine werd gecoacht door Sabine Temmerman en Ward Ascoop. In november 2012 startte Lynn Verdonck als stagiaire bij het team leerproject. Lynn studeert aan de Arteveldehogeschool, richting sociaal werk en werd begeleid door Melissa Chalmet.

1.3. Stuurgroep Kwaliteit

Na de afname van de tevredenheidsmeting eind 2011 stond het begin van het nieuwe werkjaar in het teken van de terugkoppeling van de resultaten. Op teamniveau werd de team gerelateerde informatie teruggekoppeld. De kwaliteitscoördinator ging daarvoor langs op de teamvergaderingen van de vier afhandelingsvormen om de bevindingen uit de bevraging omtrent aspecten als 'teamwerking' en 'leidinggevende' te bespreken.

Op een HCA-vergadering werden de HCA-gerelateerde, voor iedereen relevante onderwerpen besproken (infrastructuur, cultuur,...).

Op teamniveau besliste elk team na de terugkoppeling welke prioriteit ze gaven aan welke vaststellingen. Op niveau van de volledige organisatie werden vier verbeteracties bepaald en opgevolgd door de kwaliteitsstuurgroep. Deze betroffen de infrastructuur van onze gesprekslokalen, de orde en netheid van onze werkplek, de informatiedoorstroom binnen de organisatie en het verloop van onze HCA-vergaderingen. Van deze vier werkpunten werden er eerst enkele nog meer verduidelijkt zodat daarna een plan van aanpak kon worden opgesteld. Het item 'informatiedoorstroom' bleek na vraagverduidelijking zodanig omvattend dat dit niet in één actieplan kon worden gegoten. Alle informatie die uit de bevraging hierover werd verzameld, werd overgemaakt aan de

teambegeleiders. Zij werden gevraagd deze bekommernissen van het personeel in te passen in de verschillende werven die ontstonden n.a.v. de vorming Strategisch Management. In de marge werd door de kwaliteitsstuurgroep ook een nieuwe manier uitgewerkt om gevolgde vormingen terug te koppelen in grote groep. Ook de nota omtrent stages en VTO werden afgewerkt.

In de tweede jaarhelft maakte de kwaliteitsstuurgroep o.b.v. literatuur en info uit andere voorzieningen een voorstel tot klachtenprocedure, met het oog op een presentatie daarvan begin 2013.

Hoofdstuk 2 TEAM GEMEENSCHAPSDIENST

2.1. Inleiding

In de uitwerking van dit hoofdstuk van het jaarverslag geven we een aantal cijfergegevens weer. We gaan dieper in op de matrix met arbeidscompetenties van onze minderjarigen. Daarnaast staan we stil bij de samenwerking met onze werkplaatsen. Tot slot geven we een toekomstvisie.

Naast hetgeen we meer uitvoerig beschrijven in het jaarverslag, willen we ter vervollediging alle herwerkingen van procedures en documenten doorheen het jaar 2012 opsommen:

- januari: inspraak minderjarigen en context in verslaggeving
- juni: herwerking akkoorden
- juni: herwerking persoonlijk verslag minderjarigen (vervanging vragenlijst door nieuw document)
- september: matrix arbeidscompetenties
- december: herwerking folder

2.2. Cijfers

De cijfers vanuit vzw HCA OVL in 2012, geven gelijklopende trends weer in vergelijking met de voorbije jaren. Enkel een daling van het aantal doorverwijzingen, blijft een opvallende tendens doorheen de jaren heen.

Aantal gemeenschapsdiensten in 2012

Arrondissement	Aangemeld en afgerond in 2012	Aangemeld in 2012 en lopend in 2013	Totaal
Dendermonde	15	7	22
Gent	39	22	61
Oudenaarde	13	5	18
Totaal	67	34	101

Aantal opgelegde uren gemeenschapsdienst in 2012

Aantal uren	Dendermonde	Gent	Oudenaarde	Totaal
20	1	2		3
25		1		1
30	20	48	18	86
40	1	3		4
50		4		4
80		1		1
100		1		1
120		1		1

Leeftijd jongeren in 2012

Leeftijd	Totaal
13 jaar	3
14 jaar	11
15 jaar	18
16 jaar	30
17 jaar	32
18 jaar (+)	7

Verhouding jongen – meisje

Geslacht	Totaal
Jongen	94
Meisje	7

Aard van de feiten

Type delict	Dendermonde	Gent	Oudenaarde	Totaal
Diefstal met verzwarende omstandigheden	6	30	3	39
Bezit en/of verkoop van verdovende middelen	7	9	5	21
Diefstal	3	10	1	14
Opzettelijke slagen en verwondingen	3	10	1	14
Wapendracht	2		5	7
Brandstichting	1	6		6
Afpersing		4	1	5
Onbruikbaar maken van voertuig			1	1

Aard van de beëindiging van de gemeenschapsdienst

Resultaat	Dendermonde	Gent	Oudenaarde	Totaal
Geslaagd	12	23	11	56
Lopend	7	22	5	34
Niet geslaagd / Niet opgestart	4	5	2	11

Het slaagpercentage voor 2012 bedraagt voorlopig 83%.

2.3. Competentieschalen

2.3.1. Wat?

Sinds september 2012 maken wij gebruik van een nieuw evaluatieformulier. Daarin worden diverse arbeidscompetenties van de jongere gescoord. De evaluatie is opgesplitst in volgende categorieën:

Discipline - Communicatie – Medewerking - Sociale houding - Inzicht in eigen handeling - Respect

Per categorie wordt de jongere beoordeeld via subcategorieën. Samen met de werkplaatsbegeleider overlopen we dit tijdens het eindevaluatiegesprek.

Voorbeeld:

Communicatie	Onvoldoende	Matig, tot goed	Goed	Zeer goed
Correcte communicatie en bereikbaarheid		x		
Respectvol communiceren Verbaal – non verbaal			x	
Algemeen	Jongere was steeds beleefd, maar was soms moeilijk bereikbaar via telefonisch contact.			

2.3.2. Doel

Via deze uitgebreide vorm van evaluatie krijgen wij en de jongere zelf een goed beeld over de manier waarop hij zijn gemeenschapsdienst uitgevoerd heeft.

Op korte tijd verkrijgen we vrij veel **informatie** over hoe de jongere functioneert in verhouding met de opgelegde verwachtingen en begrenzingen.

De prestatie, hoe lang ook, kan meteen ook een aantal belangrijke sociale indicatoren opleveren (hoe verhoudt de jongere zich tot de ander).

De uitvoering van een gemeenschapsdienst weerspiegelt op zijn manier de verhouding die een jongere, in die bepaalde levensfase, heeft met zichzelf, de medemensen, de maatschappij en diens regels en afspraken.

Deze indicatoren zijn stevast bedoeld om een hulp te zijn:

- In de eerste plaats voor de jongere. Door inzicht te krijgen in zijn sterktes, valkuilen en uitdagingen pogen we de jongere meer tools te geven om met zichzelf aan de slag te gaan.

Door middel van activatie (werken) en bekrachtiging laten we de jongeren zelf ontdekken dat ze in staat zijn om andere keuzes te maken en proberen we vaste negatieve denkpatronen te doorbreken.

Dit kan resulteren in een verhoogde draagkracht en een navenant sterkere weerbaarheid (cfr. recidivisme).

Op die **empowering** wordt steeds de klemtoon gelegd tijdens de eindevaluatie.

- In de tweede plaats voor de verwijzer. De jeugdrechter of consultant kunnen op die wijze inzicht krijgen (al dan niet in meer of mindere mate) op de manier waarop de jongere omging met zijn maatregel.

Zij hebben vaak meer zicht op het groter plaatje en kunnen door middel van dit pedagogisch werkinstrument de jongere nog beter leren kennen, en dus **efficiënter en gepaster benaderen**.

2.4. Samenwerking met werkplaatsen

2.4.1. Intro

Zonder werkplaats is er geen gemeenschapsdienst mogelijk. Zonder werkplaats kunnen wij onze opdracht niet uitvoeren en kan de jongere zijn prestatie niet volbrengen. Een goede samenwerking met onze werkplaatsen is voor ons dan ook van essentieel belang.

2.4.2. Werkplaats aan het woord

Interview met een werkbegeleider, dhr. Jean-Paul Depreitere, keukenverantwoordelijke Woon- en Zorgcentrum Sint-Jozef vzw te Gent, 18/02/2013.

1. Wat betekent HCA Oost-Vlaanderen, team gemeenschapsdienst, voor jou?

De exacte betekenis van HCA is mij niet bekend, maar voor mij betekent jullie dienst "Alternatieve sancties", nog vanuit de oorspronkelijke betekenis van de dienst DAS&V, met wie ik de oorspronkelijke samenwerking aanging.

2. Vanuit welke visie ben je de samenwerking met deze dienst aangegaan?

Ik vind dat die jongeren een tweede kans verdienen. Vaak dragen ze al een hele rugzak met zich mee. Misschien kunnen wij iets positiefs voor hen betekenen. Als begeleider op de werkvloer heb ik vanuit deze visie de samenwerking met uw dienst 'doorgeduwd' bij mijn directie.

3. Hoe lang bestaat de samenwerking al? Hoeveel samenwerkingen zijn er al geweest?

Ik vermoed dat we ongeveer sinds 2003 samenwerken. Er komen hier gemiddeld een viertal jongeren per jaar werken.

4. Welke doelstellingen wil jij nastreven in de gemeenschapsdienst?

Dat de jongeren slagen in hun gemeenschapsdienst en hun fouten kunnen rechtzetten. Dat ze niet aan hun lot worden overgelaten en dit door hen een goede begeleiding te geven.

5. Wat betekent de begeleiding van een gemeenschapsdienst binnen jouw werking?

- Voor jouw eigen takenpakket?
- Voor jouw medewerkers?

Voor ons betekent een gemeenschapsdienst geen extra belasting. We baseren ons op onze ervaring met stagiaires in de omgang met de jongeren die een gemeenschapsdienst dienen uit te voeren.

Alle medewerkers van mijn keukenploeg worden betrokken en hebben inspraak in het al dan niet aangaan van een nieuwe samenwerking. Vanuit betrokkenheid proberen we de jongere mee te trekken in de dagdagelijkse werking. Na een aantal werkdagen evalueren we samen het verloop van de samenwerking met de minderjarige. Communicatie met de minderjarigen vinden we heel belangrijk. Problemen worden besproken en eventueel wordt gekeken of die kunnen opgelost worden door bijvoorbeeld de minderjarige een ander takenpakket te geven of meer zelfstandig te laten werken, dit wanneer samenwerken moeilijk is.

Als de minderjarige voor grote problemen zorgt, dan leggen we contact met de begeleider van jullie dienst en stoppen we de samenwerking. Dit is meestal een beslissing van de volledige keukenploeg.

6. Welke positieve zaken heb je al mee gemaakt?

- ***De positieve reacties van de jongeren over de werkervaring in de keuken, over de samenwerking of over hun verdere toekomstplannen.***
- ***Een goed meewerkende minderjarige kan een versterking van het team betekenen.***
- ***De energie die een gemotiveerde jongere uitstraalt, stimuleert de sfeer in ons team.***
- ***De spijtbetuiging van de minderjarigen na het afronden van hun gemeenschapsdienst.***
- ***Het inzicht bij jongeren dat ze door verkeerde vrienden op het verkeerde pad zijn terecht gekomen.***

- **Door de levensverhalen van de jongeren reflecteren wij ook over onze eigen situatie.**
- **Soms leren we ook iets bij van de minderjarigen. Hun inbreng of feedback wordt steeds bevraagd en geapprecieerd.**

7. Welke moeilijkheden heb je al ervaren?

- **Een jongere die geen enkele taak goed uitvoerde. Omdat we geen andere oplossingen zagen, hebben we hem toen in ons bureau een administratieve taak gegeven.**
- **Respectloze / verbaal agressieve houding ten aanzien van mij en mijn team. Zo was er een zeer mondige jongen die mijn opdrachten niet aanvaardde en onmiddellijk een antwoord klaar had.**

8. Zie je een evolutie in de soort aanvragen, in het profiel van jongeren, in het verloop van de gemeenschapsdienst?

Ja.

De jongeren van nu verschillen met deze van een aantal jaar geleden. Ze zijn verbaal sterker en soms lijken ze ook minder volhardend. Ze aanvaarden soms minder het gezag van een ouder en / of oudere persoon.

Er komen ook vaker allochtone jongeren. Sommigen beheersen de Nederlandse taal niet of doen weinig moeite om Nederlands te spreken. Vaak hebben zij ook andere cultuurgebonden gewoontes. Deze zaken bemoeilijken soms de communicatie en de gehele werkprestatie.

Hierdoor heb ik de indruk dat de slaagkansen van een gemeenschapsdienst bij dergelijke jongeren lager ligt dan vroeger.

9. Merk je een onderscheid tussen de werkstraf van minderjarigen en meerderjarigen?

De meerderjarigen die bij ons hun werkstraf uitvoeren, zijn vaak tussen de 20 en 30 jaar. Zij zijn dus ook nog vrij jong. Het grote verschil is dat ze zelfstandiger werken.

Bij de minderjarigen is de relatie met hun ouders nog vaker van invloed op de uitwerking van hun gemeenschapsdienst, dit kan zowel positief als negatief zijn.

10. Heb je een boodschap ?

- Voor de minderjarigen

Je leven maak je zelf. De mensen die je tegenkomt op je weg, die zullen je sturen, maar de beslissingen neem je zelf.

- Een collega-werkplaatsbegeleider

Stel je voor dat het je eigen zoon/dochter is. Iedereen verdient een 2^e kans.

- Voor de jeugdrechters

Ik vind het positief dat de minderjarigen een 2^e kans gegeven wordt en hoop dat ook hun thuissituatie in rekenschap wordt gebracht. Sommige jongeren zijn al verloren als ze nog maar 14 jaar zijn en kiezen het slechte pad en slechte vrienden... Ik vind het belangrijk dat ze begrip en sturing krijgen.

- Voor HCA

Ik bewonder jullie werk.

2.4.3. Samenwerking met de werkplaats onder de loep

... en zo heeft elke werkplaats zijn eigen verhaal.

Elke werkplaats, werkplaatsbegeleider en samenwerking is uniek.

Het inschakelen van jongeren op een werkplaats vereist steeds een denkoefening. Binnen onze standaardprocedure trachten we op maat van de jongeren te werken. We proberen zo goed als mogelijk aan te sluiten bij hun profiel. Criteria zoals bereikbaarheid, mate van zelfstandigheid van de jongere, interesses en capaciteiten spelen hierbij een rol. Daarnaast worden specifieke verwachtingen, gevoeligheden en beperkingen van een werkplaats in rekening gebracht. Dat kan gaan over de aard van de feiten, de beschikbaarheid, aanwezigheid begeleidend personeel op de werkvloer en werkdruk.

Hoewel het de bedoeling is dat een tewerkstelling van een minderjarige een meerwaarde voor de werkplaats betekent, kunnen we het effectieve verloop van een gemeenschapsdienst nooit voorspellen. Onze doelgroep is zeer heterogeen. De jongeren verschillen o.a. in leeftijd, cultuur, sociale achtergrond, motivatie en arbeidscompetenties. De ene minderjarige vraagt veel ondersteuning, de andere functioneert zelfstandiger. De ene jongere is eerder verlegen en minder taalvaardig, de andere gedraagt zich dan weer heel mondig.

We merken dat de samenwerking met onze dienst geen evidentie is voor een werkplaats. De begeleiding die vanuit de werkplaats wordt geboden, is een vrijwillig engagement waarvoor geen tegemoetkoming is voorzien. Ook zijn we er ons van bewust dat we niet de enige dienst zijn die beroep doet op de bereidwilligheid van de werkbegeleiders. Andere organisaties/projecten als brugprojecten, stages, vereffeningsfonds, meerderjarigen, GAS... vissen in dezelfde pool. We hebben er dan ook aandacht voor om werkplaatsen niet te overbevragen. Een concrete aanvraag impliceert niet per definitie een effectieve opstart en de werkplaats kan ten alle tijde de concrete samenwerking stilleggen.

Zorg voor onze werkplaatsen en prospectie van nieuwe samenwerkingen beschouwen wij als een essentieel onderdeel van ons takenpakket.

2.4.4. Een bevredigende samenwerking ... het is onze zorg!

In de dagelijkse werking voorzien we een intensieve opvolging van de gemeenschapsdienst. Dit gebeurt via telefonische contacten met alle betrokkenen, werkbezoeken -ook tijdens het weekend- en een volcontinu-systeem van permanentie.

In het kader van onze zorg naar werkplaatsen toe is het van groot belang te weten hoe de tewerkstellingsverantwoordelijken en werkbegeleiders onze samenwerking ervaren. We ontwikkelden daartoe enkele actieplannen:

- Een eerste actieplan is het organiseren van een jaarlijkse evaluatieronde. Daarbij zouden we een onderscheid maken tussen een bezoek aan de veel gebruikte werkplaatsen, om naar hen toe onze appreciatie te onderstrepen, en de werkplaatsen waarbij een betere afstemming van de samenwerking gewenst is. De bevraging tijdens een persoonlijk bezoek geeft werkbegeleiders de kans om hun verhaal te doen en stelt ons in de mogelijkheid om bij te sturen waar nodig.
- Een tweede vooropstelling is het formuleren van een duidelijke visie omtrent onze aanwezigheid op activiteiten waar werkplaatsen ons op uitnodigen.
- Een derde belangrijke wijziging die we vanaf 2013 tot uitvoering willen brengen is het aanbieden van een jaarlijkse vorming aan werkbegeleiders. Het Justitiehuis organiseert reeds enkele jaren een dergelijke vorming en in overleg met hen werd besloten om daarbij aan te sluiten. We werken immers vaak samen met dezelfde diensten en richten ons in die zin op hetzelfde doelpubliek . Naast een aantal gelijklopende werkingsprincipes komen het wetgevend kader en de specifieke eigenheid van ons cliënteel aan bod. De invulling van de opleiding wordt opgesplitst in twee voormiddagen: Deel 1 is de basismodule, deel 2 handelt over communicatievaardigheden in het omgaan met tewerkgestelden in het kader van werkstraf/gemeenschapsdienst. Omdat wij werkzaam zijn in 3 gerechtelijke arrondissementen, wordt elke vorming aangeboden in het respectievelijke arrondissement, waarop geïnteresseerden apart kunnen intekenen.

2.4.5. Nieuwe of hernieuwde samenwerking met werkplaatsen

Natuurpunt Gent

Sociaal restaurant 't Vork Dendermonde

Revalidatiecentrum Zelzate

MPI Sint-Lievenspoort Gent

Zorgcentrum Vroonstalle Gent

Nautisch Jeugdcentrum De Wilde Eend Gent

2.5. Toekomstvisie 2013

In 2013 wordt voor ons team vorming het centrale thema.

We passen dit toe op de 3 pijlers van ons team:

- cliëntwerk
- teamwerk
- samenwerking met de werkplaatsen.

Via supervisie, coaching, kruisbestuiving met andere experts, ... wensen we ons cliëntwerk en onze teamondersteuning verder vorm te geven.

We willen in 2013 onze visie, procedures en werking evalueren in het licht van vorming aan onze minderjarigen. Na deze analyse dient het duidelijk te worden of onze minderjarigen in de uitwerking van hun gemeenschapsdienst gebaat zijn met een vormingsmoment. Afhankelijk van de uitkomsten van deze analyse werken we dit in 2013 verder uit zodat we het in 2014 kunnen implementeren.

Ook de werkbegeleiders wensen we aan de hand van een vorming te ondersteunen. Hierbij werken we nauw samen met de Justitiehuzen van de 3 gerechtelijke arrondissementen van Oost-Vlaanderen. Het geven van een tweedaagse vorming aan werkbegeleiders in elk arrondissement is het resultaat van een proces dat reeds in 2012 startte. De doelstellingen van deze vorming zijn het soigneren, informeren en ondersteunen van onze werkplaatsen zodat een betere en meer pedagogische uitwerking van een gemeenschapsdienst tot stand komt.

Daarnaast werken we in het najaar 2013 een 'Ronde doorheen Vlaanderen' met bezoeken aan werkplaatsen uit, met als doel de effectieve uitvoering in 2014.

Op die manier pogen we de 3 pijlers van onze werking te verdiepen en verder uit te werken, dit ten voordele van de dienstverlening aan onze minderjarigen.

Hoofdstuk 3 Leerproject

Het leerproject richt zich tot minderjarige plegers van geweld-, vermogens-, drugs- en/of seksuele delicten. Er worden individuele begeleidingen georganiseerd van 20 en 40 uur en groepsprojecten.

Het wettelijk kader is terug te vinden onder artikel 37, § 2 bis, 5° van de wet op de jeugdbescherming van 8 april 1965: 'deelnemen aan één of meer opleidingsmodules of modules ter bewustwording van de gevolgen van de gestelde handelingen, alsook van de invloed daarvan op de eventuele slachtoffers'.

In dit deel vindt u enige toelichting met betrekking tot de groepswerking, die sinds dit jaar een nieuwe en sterke poot geworden is binnen onze werking. Verder een bijdrage rond de supervisie die we dit jaar geïnstalleerd hebben in onze teamwerking.

In 2013 zullen we de groepswerking en het werken met dealers verder verfijnen.

3.1. Jaarwerking

3.1.1. Gesprekslokalen

De gesprekken gaan door in Gent, Oudenaarde, Dendermonde, Sint-Niklaas en Aalst. Het groepsproject gaat door in Gent. De standplaatsen Aalst, Sint-Niklaas en Dendermonde draaien voornamelijk op doorverwijzingen vanuit het gerechtelijk arrondissement Dendermonde.

3.1.2. De Groep

In 2012 stond het leerproject voor een nieuwe uitdaging: de groep. Het groepsproject kan gezien worden als een extra tak binnen het leerproject.

Het groepsproject ontstond niet zomaar. Doorheen de jaren groeide steeds meer de vraag om een antwoord te kunnen bieden op een bijzondere groep jongeren. Deze groep jongeren is heel divers en niet eenvoudig te omschrijven.

Het gaat vaak om:

- jongeren die nood hebben aan een kort, intensief project.
- jongeren die nood hebben aan een actief project of een andere leermethode (zie verder)
- jongeren waarbij de persoonlijke levensgeschiedenis minder aan bod hoeft of kan komen of minder doorweegt op het dagelijks functioneren of welbevinden.

- jongeren die aangeven dat ze zichzelf beter willen leren beheersen (woede, agressie, kwaadheid).
- jongeren die aangeven dat ze sterker willen worden in het neen zeggen, zich minder willen laten meeslepen of beïnvloeden.

Deze voorwaarden zijn niet limitatief. Het leerproject werkt zeer maatgericht en bij de beslissing (wordt de jongere individueel gezien of in het groepsproject opgenomen) wordt in overleg gegaan met de jongere, de ouders en de consulent van de sociale dienst. Dit gebeurt tijdens de kennismakingsfase.

Bij het tot stand komen van het groepsproject baseerden we ons vooral op de basisgedachte van de leercirkel van Kolb: leren gebeurt op verschillende manieren.

Leren gebeurt :

- op basis van vroegere ervaringen
- door te reflecteren
- actief te experimenteren
- door te abstraheren.

Alle vier deze methodes zijn nodig om tot goed leermomenten te komen.

De ingang die gekozen wordt, kan evenwel verschillend zijn. Het klassieke voorbeeld hiervan is het 'in elkaar steken van een IKEA-kastje'. De één zal vlijtig aan het werk gaan met het lezen en bestuderen van het plannetje (reflectie, abstract), de ander gaat onmiddellijk aan de slag met het kastje (actief experiment, vroegere ervaring).

De groep kiest resoluut voor het actief experiment en het ervaringsleren en onderscheidt zich op deze manier van het individueel leerproject.

Waar we in het eerste groepsproject nog verschillende theorieën aan bod lieten komen (roos van Leary, Rots en Water, ...), kiezen we in 2013 voor het Rots – en Waterprincipe als herkenbare, rode draad doorheen het groepsproject.

Het Rots - en Waterprogramma is een fysieke weerbaarheidstraining die ontstaan is in Nederland en waarin gewerkt wordt aan zelfvertrouwen, zelfreflectie, zelfcontrole en daadkracht.

Aan de hand van een heel aantal concrete, fysieke oefeningen gaan we samen aan de slag. Wie immers lichamelijk stevig staat, vindt makkelijker een goede balans en krijgt ook de kans om mentaal sterker te worden.

Met een inhoudelijk stuk waarbij aandacht wordt besteed aan de door de jongeren gepleegde feiten (de aanloop, het verloop en de afloop), onderscheidt het leerproject zich van de originele Rots – en Watertraining.

De jongeren brengen de door hen gepleegde feiten in de groep. Hier wordt ruim de tijd voor genomen, met respect voor hun privacy en veiligheid. De link met het Rots – en Waterprincipe wordt doorheen de verdere oefeningen gemaakt.

Daarnaast willen we met de jongeren het Rots – en Waterprincipe vertalen naar het dagdagelijkse leven met ingebouwde reflectiemomenten, zowel individueel als in groep.

In 2013 worden wellicht drie groepen gedraaid (april, juli, oktober). Drie begeleiders gaan gedurende drie volle dagen aan de slag met een groep van acht jongeren.

Er zijn twee voorbereidende gesprekken (kennismaking) en één afrondingsgesprek waarin samen met de jongere en de ouders geëvalueerd wordt. Zo wordt ook het contact met de context behouden. In opdracht van de jeugdrechter schrijft elke jongere een eigen verslag over het groepsproject. Dit wordt toegevoegd aan het eindverslag.

Tot slot: ter voorbereiding werden de verschillende begeleiders van het leerproject ondergedompeld in het Rots – en Waterprincipe, aan de hand van diverse opleidingen en trainingen, gevolgd doorheen de afgelopen jaren.

3.1.3. Supervisie

In 2012 kreeg het leerproject de mogelijkheid om een externe supervisor in te schakelen. In concreto werden tijdens de maanden september – december 2012 vijf supervisiemomenten georganiseerd. Dit werd als positief geëvalueerd en ook in 2013 staan vijf supervisiemomenten gepland. Over een groter aantal maanden, zorgt dit voor een betere spreiding.

Het is de bedoeling om nog meer expertise binnen te brengen in onze organisatie. Er werd gekozen om samen te werken met Luc Van den Berge. Luc Van den Berge is master in de wijsbegeerte, sociaal verpleegkundige en psychotherapeut. Hij werkt sinds 1989 in de geestelijke gezondheidszorg. Daarnaast is hij opleider aan de Interactie-Academie te Antwerpen en supervisor. Hij werkt vanuit het systeemtheoretische gedachtegoed. Dit betekent dat mensen benaderd worden vanuit de veelheid aan verbindingen waarin ze leven en op die manier worden de ervaren problemen in een breder geheel geplaatst.

Bij de supervisie vertrekken we altijd vanuit een aantal concrete casussen. Het is de bedoeling om te reflecteren over eigen werkervaringen om zo te komen tot een beter individueel en algemeen functioneren.

De rol van de supervisor is dan ook velerlei:

- expertise inbrengen
- denkkaders aanreiken
- reflectie stimuleren
- algemene teamondersteuning

Naast de vijf ingeplande supervisiemomenten blijven we ook inzetten op een maandelijks intervisiemoment. Tijdens deze momenten kunnen we de aangereikte modellen en inhoud uit de supervisie toepassen. Op deze manier willen we verder bijdragen aan de kwaliteit van het leerproject en zijn individuele begeleiders/begeleidsters.

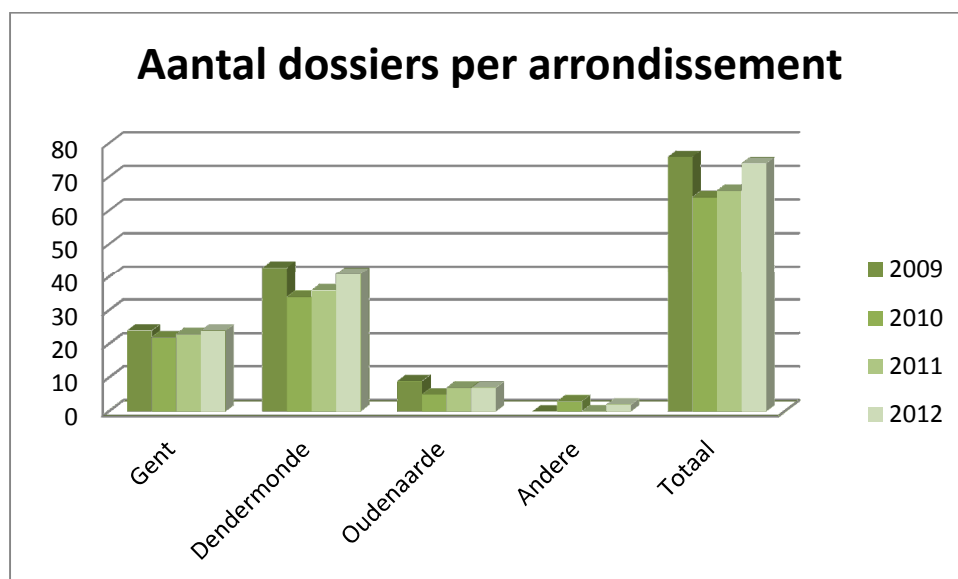
3.2. Cijfers

Tabel 1: aantal dossiers per arrondissement

	2009	2010	2011	2012
Gent	24	22	22 + 1*	24
Dendermonde	43	34	33 + 3*	40 + 1*
Oudenaarde	9	5	7	7
Andere	0	3	0	2
Totaal	76	64	66	74

*dossiers van 40 uur

Sinds 2009 zien we weinig schommelingen in het verwijfsbeleid. Het arrondissement Dendermonde blijft ook in 2012 de grootste doorverwijzer.

Tabel 2: leeftijd van de daders

	2009	2010	2011	2012
12 - 15	33	18	17	19
16 - 18	43	46	49	55
Totaal	76	64	66	74

Opmerking: wij registreren de leeftijd op het moment dat de jongere bij ons wordt aangemeld. Het gaat dus niet om de leeftijd op het moment van de feiten.

Met betrekking tot de leeftijd zien we, doorheen de laatste jaren, dat de groep 16 – 18 jarigen stijgt.

Tabel 3: geslacht van de daders

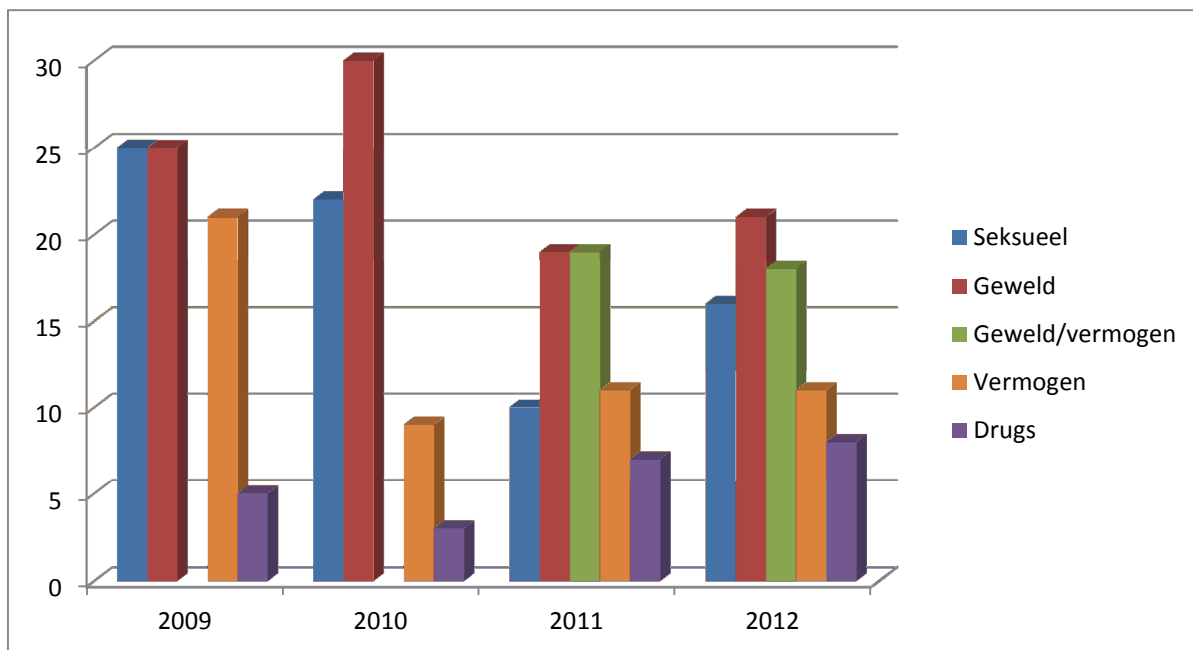
	2009	2010	2011	2012
Jongen	74	62	63	67
Meisje	2	2	3	7
Totaal	76	64	66	74

Het aantal meisjes in begeleiding is steeds veel minder geweest dan het aantal jongens. In 2012 constateren we evenwel een stijging maar om nu te zeggen dat een inhaalbeweging gestart is ...

Tabel 4: aard van het delict

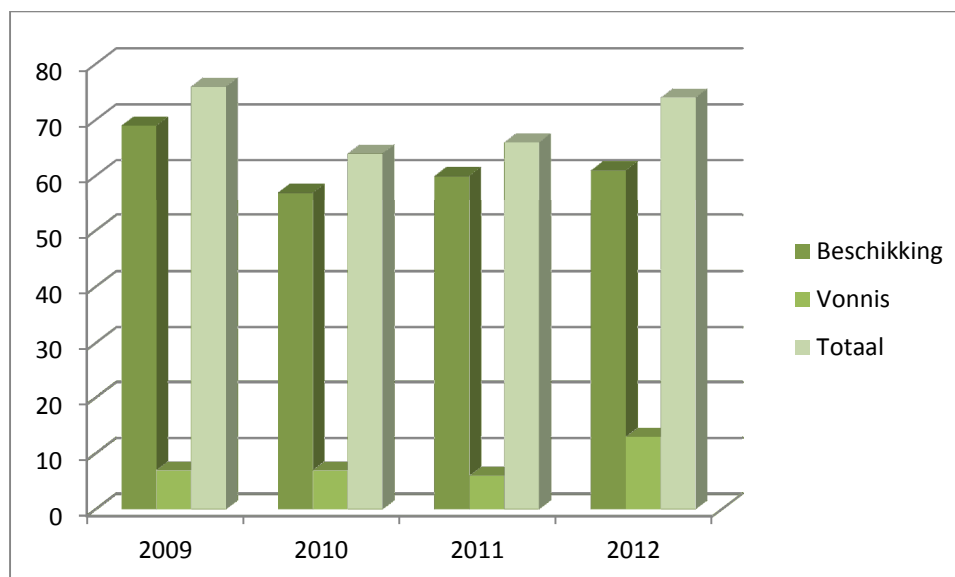
	2009	2009	2010	2010	2011	2011	2012	2012
Seksueel	25	33%	22	34%	10	16%	16	22%
Geweld	25	33%	30	46%	19	29%	21	28%
Geweld/ vermogen					19	29%	18	24%
Vermogen	21	27%	9	15%	11	16%	11	15%
Drugs	5	7%	3	5%	7	10%	8	11%
Totaal	76	100%	64	100%	66	100%	74	100%

Opmerking: Drugs gerelateerde dossiers handelen over drugsbezit – en verkoop.

Tabel 5: aard van de maatregel

	2009	2009	2010	2010	2011	2011	2012	2012
Beschikking	69	91%	57	89%	60	91%	61	82%
Vonnis	7	9%	7	11%	6	9%	13	18%
Totaal	76	100%	64	100%	66	100%	74	100%

Hoofdstuk 4 Herstelbemiddeling

4.1. Herstelbemiddeling anno 2012

In 2006 weerklonken luid de toeters en bellen in het wereldje van de herstelbemiddelaars en hergo-moderatoren. Met de invoering van de 'nieuwe' jeugdwet van 2006 kreeg het herstelrecht immers vaste voet aan de grond. De prominente plaats die het herstelrechtelijk aanbod voortaan zou innemen werd duidelijk door de volgende beleidskeuzes: het lineair aanbod van bemiddeling op parketniveau, de voorgeschreven voorkeur voor het herstelrechtelijk aanbod op jeugdrechtbankniveau en de invoering van de mogelijkheid om gedurende de hele rechtspleging terug te kunnen plooiën op het herstelrechtelijke aanbod. Daarenboven zette de Vlaamse Gemeenschap haar herstelgerichte jeugdbeleid verder. Er kwam ruim een verdubbeling van het aantal bemiddelaars en hergo-moderatoren. Weinig verbeeldingskracht is vereist om te beseffen dat het toekomstoptimisme welig tierde onder de aanhangers van herstelrecht. Na een lange, niet aflatende strijd om erkenning en verankering leek de spreekwoordelijke slag thuis gehaald. De jeugdbeschermingsfilosofie werd behouden én aangevuld met

- meer responsabilisering van de jongere (en ouders)
- meer aandacht voor het slachtoffer
- een verhoging van de rechtswaarborgen en rechtszekerheid voor zowel de jongere als het slachtoffer en
- respect voor internationaalrechtelijke regels.

Sindsdien gonsde het van de bedrijvigheid binnen het herstelrechtelijke veld. De HCA-diensten werden volop uitgebouwd, de methodieken werden verfijnd, het uitwerken van een deontologie en schuchtere pogingen tot enige uniformiteit... Kortom: de pioniersjaren lagen achter de rug, de klemtoon lag voortaan op professionalisering.

En toch... amper zeven jaar na de invoering van deze bejubelde jeugdwet heerst er heel wat onrust en bezorgdheid. Deze malaise is niet alleen voelbaar binnen het herstelrecht maar ook stellen steeds meer jeugd- en welzijnsorganisaties zich ernstige vragen bij sommige markante maatschappelijke evoluties. De oorzaak hiervan ligt in een aantal projecten en initiatieven die de lokale overheden in het leven riepen als antwoord op de behoeften en eisen van de nieuwe veiligheidsdoctrine. Hierbij denken we aan de Gemeentelijke Administratieve Sancties, die sinds hun ontstaan in 1999 stelselmatig uitgedijd zijn en andere projecten zoals het First Offenders Project in Gent. De teams Herstelbemiddeling en Hergo willen met deze bijdrage niet alleen een stem geven aan hun ongerustheid over deze tendensen maar deze ook verduidelijken.

Laten we daarom beginnen met ons werkkader te schetsen.

Zowel Herstelbemiddeling als HERGO kaderen in het Herstelrecht of Restorative Justice. Restorative Justice krijgt in de literatuur heel wat verschillende invullingen. Er bestaan diverse opvattingen omtrent de precieze inhoud van het herstel, de wijze waarop dit herstel kan worden nagestreefd en de verhouding ten opzichte van het formele justitieapparaat.

Sommigen zien het als een nieuwe aanpak binnen het bestaande strafrechtelijke kader. Anderen hebben een meer radicale opvatting en zien het als een totaal nieuw systeem dat 'het oude' kan vervangen. Omdat een duiding van de verschillen tussen deze minimalistische en maximalistische visie op herstelrecht de bedoeling van deze bijdrage overstijgt, gaan we uit van de veronderstelling dat binnen de huidige HCA-diensten eerder een minimalistische visie gehanteerd wordt. De minimalisten willen het traditionele strafrecht niet vervangen, maar willen het aanvullen met een herstelgerichte aanpak. Door zo veel mogelijk misdrijven te onttrekken aan het traditionele rechtsverloop willen ze herstelrecht beperken tot een vorm van diversie. De focus wordt door hen gelegd op het procesmatige karakter van de reactie, waaraan de betrokken actief en vrijwillig participeren. Deze vrijwilligheid staat voor minimalisten centraal.

Vanuit de constatactie dat een eenduidige en alomvattende definitie van wat Restorative Justice precies inhoudt ontbreekt, lijkt het ons zinnig te kiezen voor de omschrijving van John Braithwaite. Hij wordt immers beschouwd als de grondlegger van het herstelrecht.

Braithwaite omschrijft het herstelrecht als een proces dat iedereen die door een bepaalde daad schade heeft geleden samenbrengt om door middel van een reeks discussies en overleg tot een gezamenlijk akkoord te komen over hoe men best gerechtigheid kan brengen. Alle partijen worden hierbij betrokken. Herstelrecht verschilt, volgens Braithwaite, van het strafrechtelijke systeem door zijn finaliteit. Waar binnen het strafrecht vooral aandacht wordt besteed aan het punitieve, focust het herstelrecht op genezing en herstel van de geleden schade. Braithwaite wijst op de veelzijdigheid van het herstelbegrip. Enkele vormen van herstel zijn bijvoorbeeld het compenseren van eigendomsverlies, heling van persoonlijke verwondingen en herstel van het veiligheidsgevoel. Braithwaite stelt dat het herstelrecht bepaalde waarden dient na te streven. Het mensenrechtenparadigma speelt hierbij een aanzienlijke rol; alsook het herstel van de menselijke waardigheid en het creëren van een kader waarin vergeving en verontschuldiging mogelijk zijn. Een belangrijke functie is tevens weggelegd voor responsabilisering. Uniek aan Braithwaites herstelrechtelijke benadering is de uitgesproken aanwezigheid van een criminaliteitspreventieve finaliteit.

Samen met Philip Pettit legde Braithwaite zich toe op een normatieve theorie van de strafrechtsbedeling. Ze pleiten hierbij voor een strafrecht en strafrechtsbedeling die meer participatief zijn voor alle betrokken partijen. De

bescherming van de 'dominion' staat centraal. Dominion kan omschreven worden als 'het geheel van gewaarborgde rechten en vrijheden'. Het gaat dus om de verzekering van rechten en vrijheden. Niet alleen om de objectieve rechten en vrijheden maar ook het subjectieve element van zekerheid dat de anderen en de overheid de rechten en vrijheden zullen respecteren. De sociale invulling van het dominion verschilt van de individualistische opvatting van vrijheid. Binnen deze visie zijn de anderen 'solidaire bondgenoten' in de poging tot uitbreiding van de onderling gewaarborgde rechten en vrijheden, die ook hun verantwoordelijkheid zullen opnemen indien de dominion geschonden of bedreigd is. Een goede staat, aldus Braithwaite en Pettit, streeft naar een voortdurende uitbreiding van het dominion voor de burgers. Het realiseren van herstel kan gezien worden als een hoeksteen van de strafrechtsbedeling die gericht is op het maximaliseren van dat 'dominion'.

Vanuit de affiniteit met deze basisprincipes (het vrijwaren en uitbreiden van de rechtswaarborgen voor zowel slachtoffer als dader, het geloof in het herstellende boven het louter punitieve, het onderschrijven van het mensenrechtenparadigma, het emancipatorisch werken en de absolute overtuiging in de kracht van ontmoeting) zien vele aanhangers van het herstelrecht enkele huidige maatschappelijke tendensen met lede ogen tegemoet.

De laatste decennia heeft het veiligheidsdenken alsook het mensbeeld een ware metamorfose ondergaan. Controle lijkt steeds meer de plek in te nemen van vertrouwen. We lijken in een era beland te zijn waar verantwoordelijkheid wordt vervangen door aansprakelijkheid. De roep om veiligheid heeft nog nooit zo luid geklonken. Het paradoxale van onze huidige cultuur is dat we enerzijds maximale vrijheid willen beleven, maar terzelfdertijd verlangen naar maximale veiligheid en zekerheid. Dit stimuleert een defensieve houding waarbij angst en vrees de bovenhand dreigen te halen. Veiligheid is als het ware een obsessie geworden met verregaande repercussies.

Volgens Prof. Boutellier ligt in onze huidige samenleving de focus op risico's en risicogroepen, op het archiveren en identificeren van individuen en groepen die de veiligheid potentieel in gevaar kunnen brengen. Dit brengt met zich mee dat ook het klassieke onderscheid tussen repressie en preventie vervalst. Preventie en voorzorg leiden in deze context tot controle, vroegtijdige detectie en gedragsregulering. Er is een nieuwe vorm van preventie ontstaan, die eerder aanleunt bij het apparaat van repressie. Sommige auteurs benoemen dit treffend als 'prepressie', zijnde een proactieve repressie die bepaalde vormen van leven vroegtijdig de kop indrukt en poogt om te buigen in de richting van gewenste vormen van gedrag (Willem Schinkel).

Omdat de landelijke politiek onvoldoende snel en flexibel een antwoord kon bieden op de electorale roep voor een integraal veiligheidsbeleid werd de invulling van deze bevoegdheid voor dat beleid steeds vaker doorverwezen naar

de lokale besturen. De Gemeentelijke Administratieve Sanctie (GAS)-wetgeving werd in 1999 opgesteld als instrument waarmee de lokale besturen de gaten kon dichten waar andere beleidsechelons tekort schoten. De implicaties van deze invoering zijn ingrijpend. Niet alleen werden plaatselijke overheden bevoegd voor de afkondiging van bepaalde inbreuken op het politiereglement maar ook voor het vaststellen van de overtredingen én het sanctioneren ervan. Sinds 1999 kunnen de gemeentes dus zelf boetes opleggen zonder al teveel bemoeienis van het gerechtelijk apparaat. Er zijn vier types administratieve sancties mogelijk. De meest bekende en toegepaste is de administratieve geldboete die, sinds oktober 2012, tot 350 euro (voor minderjarigen 175 euro) kan oplopen.

Ondertussen zag ook een ander, maar nauw verwant fenomeen het levenslicht: een rimram van projecten op politie- en parketniveau werden ontwikkeld. Deze projecten zijn eveneens instrumenten om te reageren op jeugddelinquentie en overlast. Het zijn als het ware dwangtrajecten waarin men ook hulpverlening betreft. Hiermee wordt GAS ook 'preventief' ingezet. In sommige gevallen kan men een boete vermijden indien men bereid is om een bepaald hulpverleningstraject te volgen.

Ook de arrondissementen waarin HCA-OVL actief is, bleven niet gespaard. Geert Decock, jeugdadvocaat, schreef samen met Sofie Van Rumst, het editoriaal voor het Tijdschrift voor Jeugd- en Kinderrechten (TJK). Hun omschrijving van het First Offenders Project, dat ook in Gent werd opgestart, is gebald en treffend. Het First Offenders Project is gericht op minderjarigen, die voor de eerste keer een door de politie vastgesteld feit hebben gepleegd, en alsdan 'projectmatig' kunnen worden aangepakt. De doelgroep is gericht op enigszins kleinere misdrijven zoals diefstal, slagen en verwondingen en gebruik van 'blanke' wapens. Zo wordt in Gent voor minderjarigen beneden de leeftijd van 12 jaar, een sociaal onderzoeksrapport opgesteld, op basis waarvan de jongeren eventueel zes maanden wordt opgevolgd door de dienst Maatschappelijke Zorg van de politiezone Gent. De + 12 jarige wordt met zijn ouders uitgenodigd op het wijkcommissariaat, moet een gesprek voeren met de jeugdinspecteur en een medewerker van de dienst Maatschappelijke Zorg, wordt uitgenodigd tot het schrijven van een excuusbrief, de (eventuele) schade te regelen, en een contract te onderschrijven waarin een aantal werkpunten wordt opgenomen dat na verloop van zes maanden wordt gecontroleerd. Kortom, ook in Gent lijkt de traditie van 'sociale preventie' onder druk te komen.

Dit lijkt ons haast naadloos te brengen tot onze bezorgdheden, die zich op verschillende niveaus situeren.

De breed maatschappelijke evoluties zijn op zijn minst betreurenswaardig te noemen. De opkomst van het nieuwe preventieparadigma en de criminalisering van gedrag luiden, ons inziens, barre tijden in. Vroegtijdige interventie-instrumenten die zich richten op het voorkomen van gedrag, dat als onwenselijk gedefinieerd is, dienen altijd met de nodige argwaan benaderd te worden. Het

gevaar voor overdreven repressie en verdere stigmatisering, criminalisering en uitsluiting van bepaalde groepen loert om de hoek. Uiteraard is het op zich goed dat er geïnvesteerd wordt in een gedegen veiligheidsbeleid. Een veilige samenleving waarin de overheid het monopolie op geweld heeft is immers een voorwaarde voor een goed samenleven in wijken en buurten. De vraag is of de wijze waarop nu invulling wordt gegeven aan de roep om meer veiligheid de meest wenselijke is. We kunnen ons niet onttrekken van de indruk dat het veiligheidsbegrip een te eenzijdige invulling krijgt, dat dreigt bezet te worden door het discours van repressie. Daarenboven huiveren we bij de vaststelling dat het allang niet meer gaat om het bestrijden van reële criminaliteit. Een verschuiving heeft zich voltrokken naar het bestrijden van gedragingen die perfect wettelijk toegelaten zijn (zoals rondhangen) maar door de goegemeente als bedreigend of overlast worden aangevoeld. De strikte bestrijding van onveiligheid wordt verruimd naar het bestrijden van het zeer vage en rekbare begrip 'overlast'. De deur staat dus open voor een steeds grotere disciplinerende van alle groepen in de samenleving, wier gedrag of uiterlijk afwijkt van de middenklasnormen. Vroegtijdige interventie-instrumenten die zich richten op het voorkomen van gedrag, dat als onwenselijk gedefinieerd is, dienen altijd met de nodige argwaan benaderd te worden. Het gevaar voor overdreven repressie en verdere stigmatisering, criminalisering en uitsluiting van bepaalde groepen is reëel.

Deze realiteit lijkt mijlenver verwijderd van het mens- en maatschappijbeeld dat Braithwaite vooropstelt. Het mensenparadigma moet plaats ruimen voor het vigerende veiligheidsdiscours.

De Liga Voor Mensenrechten publiceerde in mei 2012 hun standpunt over de Gemeentelijke Administratieve Sancties, waarin gewezen wordt op de mogelijke gevaren en tekortkomingen van de GAS-wet. Het team Herstelbemiddeling onderschrijft deze bezorgdheden:

- **Scheiding der Machten:**

"De steden en gemeenten hebben momenteel de hele bestuurlijke strafrechtsketen in handen en hiermee wordt een basisprincipe van de democratische rechtstaat geschonden; m.n. het principe van de scheiding der machten. De bevoegdheden waarover de gemeenten en de steden vandaag beschikken zijn zowel 'wetgevend', 'rechterlijk' als 'uitvoerend' van aard. Zo beslissen de gemeenten en steden eerst welke gedragingen met een administratieve sanctie kunnen worden bestraft. Deze gedragingen worden vervolgens opgenomen in hun politieverordening. Daarnaast kunnen de steden en gemeenten ook optreden als vaststeller van de inbreuken op deze verordeningen. Tevens treden steden en gemeenten op als rechter op het vlak van de bemiddeling, de opportuniteit van de vervolging en de aard van de sanctie." De opheffing van het principe van de scheiding der machten houdt in dat ook de bescherming

tegen eventueel misbruik of machtsoverschrijding overboord wordt gegooid.

- Overlast: 'what's in a name?':

"De term 'overlast' is veel te vaag omschreven en zorgt voor verwarring en onzekerheid. Overlast is immers een koepelterm die zowel strafbare als ander (dagdagelijkse) handelingen bevat. Daarenboven hangt het ervaren van overlastsituaties nauw samen met de individuele tolerantiedrempel van de betrokken burgers. Het gebruik van vage terminologie in reglementering, zeker als ze bestraffend is, is niet zonder gevaren. Daar waar criminaliteit een objectief gegeven is -begrensd door het strafwetboek- is het begrip overlast van subjectieve aard. De rechtszekerheid komt hierdoor in het gedrang en willekeur loert om de hoek. De vraag kan gesteld worden of de feiten die de steden en gemeenten betugelen ook die feiten zijn, die door de burgers als overlast worden ervaren? "

- Nood aan afstemming en uniformiteit:

Een andere bezorgdheid sluit nauw aan bij het vorige puntje: omdat iedere gemeente zelf kan invullen wat onder overlast wordt verstaan wordt een situatie van rechtsongelijkheid en rechtsonzekerheid gecreëerd. In de ene gemeente worden bepaalde handelingen getolereerd die in de andere bestraft worden. Zijn alle Belgen dan nog wel gelijk voor de wet? De Liga stelt voor om, via overleg, tot enige uniformiteit te komen tussen de verschillende politieverordeningen. Bijvoorbeeld door het opstellen van een limitatieve lijst met handelingen die het voorwerp kunnen zijn van een GAS-boete, waaruit de steden en gemeenten kunnen kiezen.

- Gevaar voor belangenvermenging:

Bovendien vreest de Liga dat het systeem van de GAS-boetes aanleiding kan geven tot belangenvermenging, aangezien de administratieve boetes rechtstreeks de gemeentekas ten goede komen.

- Verstoring van het evenwicht tussen preventie en repressie :

"Het gezonde evenwicht tussen preventie en repressie wordt door de GAS-wet verstoord. Niet voor alles wat maatschappelijk als minder wenselijk wordt gevoeld, is een sanctie het beste antwoord." De Liga voor Mensenrechten pleit voor een preventieve en structurele aanpak boven een repressieve (tijdelijke) symptoombestrijding. Sociale of (her)opvoedende projecten genieten hierbij de voorkeur. Met enkele wijzigingen in de infrastructuur kan men een heleboel problemen voorkomen. Zo kunnen steden en gemeenten bijvoorbeeld beter investeren in ruimtes of plaatsen waar jongeren hun vrijetijd kunnen doorbrengen of er kan geopteerd worden om een jeugdhuis niet in te planten in een residentiële buurt om geluidsoverlast tegen te gaan.

- Het recht op vrije meningsuiting en vergadering :

Door de GAS-wet kan het recht op vrije meningsuiting en vergadering op onevenredige wijze worden ingeperkt ten behoeve van de veiligheid. Onder het GAS-beleid kunnen tegenwoordig ook maatschappelijke acties (flyeren, solidariteitsbetogingen) vallen. Democratische actievoerders riskeren nu immers een GAS-boete. Echter actievoerders mikken per definitie op zichtbaarheid en publiciteit. Ze hebben 'de straat' nodig om hun boodschap kenbaar te maken. Het GAS-beleid van vele centrumsteden verbant hen nu naar de periferie. Daarenboven dient er weken op voorhand voor iedere manifestatie schriftelijke toestemming gevraagd te worden aan de burgemeester. Hierdoor wordt het recht van iedere burger om naar aanleiding van een bepaalde actuele gebeurtenis zijn stem te laten horen uitgehouden. De Liga stelt dat het een vorm is van preventieve censuur en een schending van de grondwettelijke rechten. Immers, stelt de Liga, de Europese wetgeving schrijft voor dat er enkel van de norm, vrije meningsuiting, kan afgeweken worden als 'dat noodzakelijk is voor de goede werking van de samenleving'. Terecht stelt de Liga zich de volgende vragen: 'is het noodzakelijk voor een democratie dat een niet aangevraagde maar vredevolle actie op een verkeersvrij plein beboet wordt?' 'Loert hier weerom het gevaar voor willekeur en belangenvermenging niet om de hoek?'

- Gemeentelijke bemiddelingsprocedure:

De Liga voor Mensenrechten legt op een voortreffelijke wijze de pijnpunten bloot van de zogenaamde bemiddelingsprocedure die in het GAS beleid voorzien zijn.

Ten eerste bepaalt de Nieuwe Gemeentewet dat de gemeenteraad een reglement betreffende de bemiddeling enerzijds moet uitwerken voor minderjarigen en anderzijds *kan* uitwerken voor meerderjarigen. Hierdoor krijgen de gemeenten en steden enorme vrijheid in het bepalen van de vorm van de bemiddelingsprocedure.

Ten tweede legt de wet niet vast wie als bemiddelaar kan optreden. Steden en gemeenten kunnen nu zelf beslissen aan welke criteria een bemiddelaar of een bemiddelingsdienst dient te voldoen. Aangezien de bemiddeling een kans biedt aan de betrokken partijen om samen tot een oplossing te komen in een conflict, is het uiterst belangrijk dat de bemiddelaar over een aantal basisvaardigheden en inzichten beschikt.

Ten derde en samenhangend met het voorgaande, moet de neutraliteit, onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de bemiddelaar worden gegarandeerd en dit ten opzichte van alle betrokkenen. Indien dit niet wordt gewaarborgd, is het onmogelijk om een degelijke bemiddeling uit te voeren. Momenteel leidt dit tot absurde situaties: wanneer een gemeente het slachtoffer wordt van, of schade leidt door, een overtreding, is het niet ongebruikelijk dat een gemeentelijk ambtenaar optreedt als bemiddelaar.

Bovendien sluit de wet, strikt genomen, niet uit dat gemeentelijk sanctionerende ambtenaren ook kunnen instaan voor de bemiddeling. Men mag de gevolgen hiervan niet onderschatten, overtreders kunnen hierdoor bijvoorbeeld meer druk voelen om in een bemiddeling te stappen of om in te stemmen met een bemiddelingsovereenkomst.

Ten vierde mag het uitwerken van een goedwerkende bemiddelingsprocedure niet worden onderschat. Het is dan ook niet altijd een gemakkelijke opdracht voor kleine of weinig kapitaalkrachtige gemeenten of steden.

Ten slotte is er nergens vastgelegd wie aanwezig moet of kan aanwezig zijn bij een bemiddeling. Dit impliceert dat de gemeenteraden of zelfs de bemiddelaars vrij kunnen beslissen wie aan de bemiddeling deelneemt.

- Straffen van minderjarigen

Het jeugdbeschermingsrecht vertrekt nog steeds van het principe dat jongeren schuldombekwaam zijn. Net daarom krijgen jongeren geen sancties maar maatregelen opgelegd. Via GAS maakt men nu echter een afwijking van dit principe mogelijk. Sterker nog, lokale besturen hebben zelfs een verlaging verkregen van de leeftijdsgrens naar 14 jaar. In Gent echter pleit burgemeester Daniel Termont echter voor de verlaging naar 12 jaar! De Liga benadrukt dat wanneer tegen minderjarigen een maatregel genomen moet worden, deze beslissing steeds in handen van de jeugdrechter moet blijven. Jan Nolf, voormalig vrederechter, stelt het treffend op zijn blog (justwatch.be) als volgt: ... 'daarenboven gaat het hier toch om jonge minderjarigen, zodat in de praktijk de rekening bij hun ouder(s) terecht komt. Misschien is dat de onuitgesproken bedoeling: ouders bestraffen voor wat kinderen mispeuteren, als 'vermoeden van slechte opvoeding'. Misschien is de volgende stap dan wel het afschaffen van hun kinderbijslag, zoals voor spijbelaars. En de infernale spiraal van verpaupering versnelt opnieuw.'

Ondanks al deze prangende bezwaren heeft het GAS-beleid de spreekwoordelijke lakmoesproef van het grondwettelijk hof doorstaan. Met enige consternatie moeten we vaststellen dat de GAS-wet dus wel degelijk wettelijk blijkt te zijn. Toch willen we, als team dat overtuigd is van de principes van Restorative Justice, toch even verwijzen naar de jeugdwet van 2006. In alle bescheidenheid willen we aan de beleidsmakers vragen waarom er nieuwe bedenkelijke (disciplinerings)mechanismen voor minderjarigen in het leven worden geroepen wanneer de mogelijkheid bestaat om gedurende de hele rechtspleging terug te kunnen plooiën op het herstelrechtelijke aanbod.

Ook vragen we aandacht voor het participatieve wereldbeeld van Braithwaite en het belang dat hij hecht aan het principe 'dominion'. Misschien zijn de Gemeentelijke Administratieve Sancties wettelijk maar dit neemt niet weg dat ze een bedreiging kunnen vormen voor enkele zuurverdiende pijlers van onze

rechtstaat: scheiding der machten, rechtszekerheid, rechtsgelijkheid, recht van vrije meningsuiting en vergadering, bescherming van de schuldonbekwaamheid van minderjarigen, waken over de rechtswaarborgen... We kunnen deze verworvenheden niet zonder meer opofferen op het altaar van het nieuwe veiligheidsdenken. Burgers zijn immers solidaire bondgenoten in de nimmer aflatende strijd om het vrijwaren van de onderling gewaarborgde rechten en vrijheden. Burgers die, volgens Braithwaite en Pettit, ook hun verantwoordelijkheid zullen en moeten opnemen indien de dominion geschonden of bedreigd worden. Dit moment lijkt ons aangebroken want de euforie van 2006 is weggeëbd en heeft plaats geruimd voor gefronste wenkbrauwen.

Sigrid Ponjaert, april 2013

4.2. De kracht van de ontmoeting in het herstelrecht en zijn uitdaging voor een neoliberale maatschappij

Beste lezer hier zult u geen waarheden vinden, maar enkel een aantal reflecties die ik met u wil delen.

Een vraag vanuit de praktijk

Volgende scène is alledaags en herkenbaar: vader haalt na zijn werk zijn kleuter op, uit de crèche. Moeder is thuis en moet nog naar haar werk vertrekken. Geheel onverwacht wordt deze routine onderbroken door het verhaal van hun zesjarige zoon die van het park komt en toegeeft dat een grote jongen diens penis in zijn mond gestoken heeft.

Maanden later en in het kader van een aanbod van herstelbemiddeling, ga ik bij hen op huisbezoek. Vader spreekt weinig. Kenners zeggen dat taal ophoudt waar pijn begint. Hij bevindt zich in een toestand waar taal zijn pijn (nog) niet kan verwoorden.

Moeder vindt het onbegrijpelijk dat seksueel misbruik haar achtervolgt. Ze is zelf in haar kinderjaren seksueel misbruikt door haar oom. Het ligt nog altijd gevoelig dat haar eigen moeder haar indertijd geen erkenning heeft willen of kunnen geven. Moeder is razend op de dader en ze wil hem onder vier ogen zien. In feite wil ze hem zien lijden.

Ik herken veel woede bij haar die ze kwijt wil. Er is ook angst aanwezig bij haar, maar ik vraag me af of ze zich hiervan bewust is. Als één ding opvalt in het verhaal van de moeder dan is het wel de aanwezigheid van een verleden dat niet afgesloten kan worden.

Het merkwaardige feit in de ontmoeting met onze cliënten is dat we altijd in het nu zijn, in de tegenwoordige tijd. Hoe kunnen we dat niet zijn? Wanneer we ingaan op herinneringen aan het gepleegde misdrijf, doen we dat vanuit het

"geleefde nu". In het verhaal van deze vrouw merken we dat haar "geleefde nu" niet kan ontsnappen aan de zuigkracht van haar eigen verleden.

Dagen later, bij het voorbereiden van mijn huisbezoek bij de betrokken minderjarige, merk ik dat mijn rugzak zwaar weegt. Het is niet het dossier met diens juridische kwalificatie van de feiten als verkrachting die zo zwaar op mijn schouders weegt, maar wel het verdriet en onbegrip van de ouders van het slachtoffer. In mijn hoofd spoken vragen zoals: "Welke mens kan zoiets doen? Valt er iets over te zeggen? Is er over te discussiëren? Is hij een monster? Is hij een gevaar voor onze maatschappij zoals de moeder van het slachtoffer vermoedt?" Kortom: ik vertrek op huisbezoek, (symbolisch) gewapend.

Gelukkig woont de jongere niet naast de deur en heb ik bijna een uur in de auto om met mezelf tot rust te komen. Goede muziek helpt altijd. Wanneer ik bij de dader aanklop en binnenga, gebeurt er iets wat ik al meermaals heb zien gebeuren bij cliënten tijdens een rechtstreeks gesprek. Na een aantal minuten voel ik me ontwapend.

Op dit punt wil ik stilstaan bij wat er me keer op keer pakt in de ontmoeting met de cliënten tijdens een bemiddelingsproces. *Op ontelbare momenten overvalt me iets dat aan elk begrijpen of verwoorden ontsnapt.*

De voorwaarde van het ont-vangen

Deze kracht van de ontmoeting tussen de bemiddelaar en de cliënt kan ik nergens anders plaatsen dan in de sfeer van het contact. Ik bedoel hiermee niet het erkennen geven aan de cliënt. Het betreft wel het feit dat het contact moet pakken tijdens het ontvangen van het verhaal van de ander. Het gaat erover dat de bemiddelaar aanvoelt wat er zich bij iemand aandient. Met andere woorden: de bemiddelaar moet de ander kunnen gaan onthalen daar waar hij verloren is. Deze beschikbaarheid verwijst naar het feit dat de bemiddelaar de ander in een veilige sfeer met rust laat in wat hij zegt of laat zien. Dit onthaal is mogelijk dankzij het niet-verplichte karakter van herstelbemiddeling. Bemiddeling is en blijft gedurende het ganse proces een aanbod. De betrokken partijen zijn op elk moment vrij om uit de bemiddeling te stappen.

Binnen de sociale wetenschappen bestaan er veel benaderingen en analyses van de ontmoeting. Ze wordt meestal gezien als het resultaat van sociale interacties en wordt bestudeerd vanuit vele invalshoeken, bijvoorbeeld: waar de ontmoeting plaatsvindt, manieren van ontmoeten, of nog: de verschillende soorten van ontmoeting (tussen vrienden, tussen geliefden, tussen collega's, enz.). Meestal wordt de ontmoeting geobjectiveerd als het resultaat van meerdere oorzaken. Vanuit deze positieve benadering wordt de ontmoeting bestudeerd als een helder en vaststelbaar feit... *Maar zou het mogelijk zijn dat het niet-waarneembare aan het fenomeen van de ontmoeting juist zijn essentie is?* Bovendien confronteert

mijn buikgevoel me ook met het paradoxale idee dat er niet in elk rechtstreeks gesprek tussen slachtoffer en dader een ontmoeting plaatsvindt.

Zoals u kunt vermoeden, beste lezer, blijf ik met vele twijfels en onbeantwoorde vragen. Toch ben ik van één ding zeker: als ik eerlijk met mezelf wil blijven en ook aan dat "buikgevoel" omtrent gemiste ontmoetingen zijn volle gewicht wil geven, dan moet ik ergens anders gaan zoeken en een tweede weg van reflectie rond de ontmoeting voorstellen.

Het ethisch appèl van de medemens

Een fenomenologische kijk op het fenomeen van de ontmoeting lijkt me hier op zijn plaats omdat deze stroming binnen de filosofie juist vertrekt vanuit de mogelijkheid om de ware betekenis van het fenomeen zelf te denken. De bedoeling van een "fenomenologische reductie" is dat we plotseling iets kunnen zien op een manier die ons begrip van alledaagse ervaringen verrijkt. De fenomenologie stelt dat dit "zien" niet een cognitief proces is maar juist aan deze kennis voorafgaat en steunt op onze niet cognitieve gevoeligheden.

In mijn omweg langs de filosofie om een antwoord te vinden op mijn initiële vraag rond de essentie van de ontmoeting in het kader van een herstelbemiddeling, heb ik de interessante werken van Emmanuel Levinas herontdekt. Levinas beweerde dat, om de menselijke realiteit te begrijpen, men niet moet vragen naar de betekenis van zijn, maar naar de betekenis van wat anders dan zijn is of anders zijn.

Zijn denken was getekend door een traumatische ervaring tijdens de Tweede Wereldoorlog. Hij woonde in Parijs met zijn vrouw en dochtertje toen hij door de nazi's gevangen genomen werd en vijf jaar lang dwangarbeid moest verrichten in een nazi kamp in Duitsland. Toen hij vrijgelaten werd, op het einde van de oorlog, vernam hij dat zijn ouders en broers door de nazi's werden vermoord. Kenners van het werk van Levinas beweren dat zijn filosofie kan geïnterpreteerd worden als een zoektocht naar de manier waarop de traumatische ervaringen bij mensen kunnen overstegen worden.

Levinas' kritiek op de fenomenologische traditie bestaat erin dat er geen ruimte was voor de "Ander". Het alomtegenwoordige "ik" van de filosofie zal door Levinas opengetrokken worden door de aanwezigheid van de ander. Deze filosoof beklemtoont als geen ander de primaire verantwoordelijkheid voor de Ander. Het is de basis van zijn denken: de andere mens is geen obstakel voor mijn vrijheid, maar de voorwaarde voor mijn bestaan.

De ethiek van Levinas schuilt in de ontmoeting met het gezicht van de ander dat een beroep op mij doet. In de kwetsbaarheid van het gezicht van de ander ervaar ik een oproep en word ik aangesproken. Het antwoord op deze oproep die vertrekt vanuit de kwetsbaarheid van de ander wordt ervaren als een verantwoordelijkheid en een ethische ervaring. Deze ervaring maakt mij uniek in

de zin dat ik de enige ben die in vrijheid die verantwoordelijkheid voor de ander waar kan maken. Met andere woorden: *in de ontmoeting met het gelaat van de ander verandert mijn natuurlijke vrijheid want ik word door de ander tot verantwoordelijkheid uitgenodigd.*

De verschijning van de medemens betekent dat ik niet alleen met mezelf rekening moet houden, maar door het feit van het bestaan van de ander ook uitgenodigd word met de ander rekening te houden. De anderen zijn niet mijn gelijken met wie ik moet leren omgaan. Levinas praat over de asymmetrie van de relatie tot de Ander. Door de andere mens word ik verantwoordelijk gesteld voor mijn bestaan en uitgenodigd een antwoord te geven op de nood van de ander.

Kortom: de mens wordt losgerukt uit zijn zelfbetrokken bestaan en gericht op de Ander.

Vanuit dit kader kan de ontmoeting tussen dader en slachtoffer ook anders gedacht worden, zijnde een soort van ethische ervaring. Een keuze of uitnodiging om van zichzelf los te komen en te durven "varen naar de andere kant", te "ervaren" en zodoende zichzelf te overschrijden. *In een ontmoeting tussen dader en slachtoffer worden de knelpunten, de verschillen, de "issues" meestal niet overstegen, maar de mogelijkheid wordt geopend om ze te laten voor wat ze zijn: een vertrekpunt voor het varen naar de ander.*

Het vrijwillige karakter van het bemiddelingsproces maakt het, volgens mij, mogelijk dat een ontmoeting, op deze manier begrepen, kan ontstaan. Elkeen moet voor zichzelf de ethische keuze maken om de ander te ontmoeten. Met andere woorden: de ontmoeting bestaat als mogelijkheid omdat er vanaf het vertrekpunt van een herstelbemiddeling niets per sé moet (ont-moet-ing).

Het obstakel van het vrije individu en de neoliberale samenleving

Onder invloed van de moderne vrije markt economie en haar neoliberale idealen gaat het individu zichzelf in zijn eigen gevoelsbeleving centraal stellen. Deze attitude zal zijn verhouding tot de medemens beïnvloeden. De mogelijkheid van de ontmoeting tijdens een bemiddeling tussen dader en slachtoffer kan een uitdaging betekenen voor onze neoliberale samenleving. Om dat duidelijk te maken, moet ik misschien eerst een korte omweg maken en een korte schets geven van wat wordt verstaan onder "neoliberalisme". Hier volgt mijn poging. In de laatste decennia zijn er ontelbare auteurs die zich zorgen maken over het fenomeen dat men grofweg kan benoemen als "de neo-liberalisering van onze samenleving".

De term neoliberalisme verwijst naar een economisch liberalisme dat ervan uitgaat dat de vrije markt in staat is zaken beter te regelen dan overheden en

organisaties. Alleen de vrije markt is in staat het welvaartsniveau van de mensen op te krikken. De overheid dient er op toe te zien dat de vrije toegang tot de markt gewaarborgd blijft, dat de rijkdom en de macht van enkelen niet leidt tot blokkades van anderen of tot monopolieposities. Concurrentie is daarom een voorwaarde voor een gezonde markt. Onze neoliberale samenleving gaat gepaard met een meritocratisch denken: elk op zich is verantwoordelijk voor het eigen succes of de eigen mislukking. Deze bijna mythische verheerlijking van de "self made man" die slaagt in het leven wordt bovendien vooral afgemeten aan materiële, tastbare criteria: winst en geld.

Ayn Rand, een van de goeroes die het morele fundament onder dit kapitalistische model legde, verdedigde de objectieve meerwaarde van het eigen belang. Volgens haar is hebzucht de belangrijkste menselijke deugd. Zij pleitte voor een kapitalisme met zo min mogelijk staatsbemoeyenis als de ideale vorm van maatschappelijke organisatie. De Staat en de samenleving moeten worden ondergeschikt aan de veronderstelde vrije markt.

Deze geglobaliseerde open markt vertrekt van het liberale principe van het vrije individu dat door zijn specifieke talenten en inspanningen zijn bijdrage levert aan de gemeenschappelijke markt, maar daar ook zijn winst uit haalt. De eis naar efficiëntie vindt zijn plaats in deze wereld ingericht in termen van markt en strijd.

Daarnaast wordt het idee vrijwel algemeen aanvaard dat het verlangen en de behoeften van iedere mens worden bepaald door de gewenning aan de wereld waarin hij opgroeit. Onze behoeften zijn voor een groot deel door de markt gevormd of zelfs gecreëerd en voor de markteconomie zelf is het van groot belang dat men marktgericht is en blijft. In dat opzicht is de liberale idee van keuze vrijheid een illusie. "We imiteren elkaar in wat we nodig hebben en willen doen".

De Nederlandse filosoof Hans Achterhuis waarschuwt ons voor het gevaar te blijven denken dat een dergelijke constructie beperkt blijft tot het privé bedrijfsleven. Volgens hem dreigt deze totalitaire ideologie een invloed te hebben op morele waarden. Ook het laatste boek van Paul Verhaeghe stelt de vraag naar de gevolgen van 30 jaar neoliberale ideologie voor onze westerse identiteit en de wijze waarop dit systeem ons denken en gedrag heeft beïnvloed.

Binnen een neoliberale ideologie ligt de klemtoon op het individu dat streeft naar materieel succes en competitie. Hoe meer de mens ervan overtuigd is dat hij in de eerste plaats een consument is die alleen naar het eigen profijt kijkt, hoe hardnekkiger het neoliberale systeem in stand gehouden wordt. Deze overtuiging zal bovendien effecten hebben op het spanningsveld tussen burger en maatschappij.

Herstelbemiddeling als remedie tegen de individualisering

Elk van ons bevindt zich in een spanningsveld tussen zichzelf als bijzonder individu en zichzelf als lid van een gemeenschap. Maar door de groeiende individualisering en fragmentarisering van onze westerse samenleving wordt ook de ethische beleving van het individu beïnvloedt en wordt het voor mensen steeds moeilijker zich te herkennen als gemeenschapswezen. Dat we ons nog nauwelijks in de ander herkennen, of anders gezegd, dat mensen enkel nog het "mens zijn" met elkaar gemeen hebben, is één van de gevolgen van een graduele maatschappelijke desintegratie.

Sferen zoals buurtverenigingen, scholen of socio-culturele organisaties, die ook het gemeenschappelijk welzijn beklemtonen en bewerken, staan vandaag onder druk van de huidige marktgerichte en individualistische samenleving. Het is precies binnen deze sferen dat er alternatieven bedacht en oplossingen geïmplementeerd worden om een soort van verbondenheid terug te installeren als remedie tegen de afbraak van kleinschalige verbanden.

Het is, denk ik, binnen dit kader van een westerse samenleving die verbrokkelt en waar de verbondenheid in gevaar is, dat de praktijk van herstelbemiddeling en HERGO zijn plaats heeft en geherwaardeerd moet worden.

Dat de pleger van een misdrijf zijn persoonlijke belangen boven de rechten van iemand anders stelt, is een feit. De pleger overtreedt sociale normen of regels ten koste van een persoon, een groep personen of de samenleving als geheel.

Misdaden tonen vaak het wegvallen van het gevoel van verbondenheid met zichzelf, met anderen en met de omgeving. Als ik iets geleerd en begrepen heb in mijn zes jaar praktijk als herstelbemiddelaar minderjarigen dan is het wel het feit dat criminaliteit ook kan gezien worden als het resultaat van het verlies van de band met jezelf, de anderen en de samenleving.

Wat leert de praktijk

Een jong koppel, slachtoffer van diefstal met inbraak in woning, wenst de dader te zien. Deze mensen hebben veel vragen: Wie is hij? Kent hij ons? Heeft hij ons gevolgd? Heeft hij ons geobserveerd? Was hij alleen? Ze wensen hem te zeggen dat ze boos zijn op hem, dat hij verantwoordelijk is voor het onveiligheidsgevoel dat hun leven domineert sinds de inbraak.

Ze komen naar het rechtstreeks gesprek, (symbolisch) gewapend.

Ze hebben hun wapens niet onmiddellijk op tafel gelegd. Dat heeft een tijdje geduurd. In hun verhaalvertelling en in hun verwijten tegenover de dader positioneren ze zich zeer ver van hem. De slachtoffers willen de moeder van de

dader, eveneens aanwezig op het gesprek, duidelijk maken dat ze haar niets verwijten. Ze voelen eerder medelijden met haar en verwijten de zoon haar zoveel zorgen te geven.

Moeder die tot op dat moment bijna met de rug naar de gesprekskring staat, voelt zich plots misschien erkend. Waarschijnlijk heeft deze gester haar de veiligheid gegeven die ze nodig had om in de cirkel over zichzelf te durven praten. Ze vertelt dat ze alleenstaande moeder is van drie zonen. De twee jongste zijn vanaf hun kinderjaren in opvanghuizen en voorzieningen geplaatst. Zelf is ze ook ooit slachtoffer geweest van diefstal met braak in haar woning en de gevolgen waren voor haar ook ernstig. Vanuit dit standpunt kan de moeder de gevoeligheden van de slachtoffers tegenover haar zoon plaatsen. De zoon/dader, die in zijn 16 jaar amper bij zijn moeder had gewoond, herinnert zich nog zeer goed hoe aangeslagen ze zich had gevoeld na de diefstal in eigen huis.

Plots heerst voor een aantal seconden een stilte die niemand vult. Dit is een kantelmoment. Wanneer de slachtoffers opnieuw het woord nemen, zijn ze anders gepositioneerd. Ze zijn ontwapend! Hun verwijten maken plaats voor iets anders. Op één of andere manier wordt de dader ook een jongen die zeer dom is geweest. Plots is de pleger een jongen die aan zijn toekomst moet denken en zich moet herpakken. Ze stellen hem vragen, ze geven hem adviezen, ze vertellen hem de moeilijkheden die ook zij in hun leven hebben gehad.

Begrijp me, mijn beste lezer, niet verkeerd: de slachtoffers hebben de omvang van de gepleegde feiten in hun leven niet geminimaliseerd. Ze hebben de jongen ook niet vergeven voor wat hij hen heeft aangedaan. De zorgen, het onveiligheidsgevoel, de onrust, kon de jongen niet herstellen. Hoe zou hij kunnen?

Dagen later, terug op huisbezoek bij de slachtoffers, praat de man in volgende termen met mij: "Wat zou er van me geworden zijn als me hetzelfde was overkomen als die jongen? Zou ik werkelijk anders hebben gehandeld dan hem? Dat denk ik wel", voegt hij onmiddellijk toe, "ik ben nooit zo dom geweest".

Dankzij het vernemen van de levensgeschiedenis van de jongen, hebben de slachtoffers ervaren dat het gepleegde misdrijf zich had voorgedaan binnen een geheel. Het misdrijf is niet langer geïsoleerd binnen een juridische kwalificatie en wordt vanuit het geheel van het menselijke leven begrepen. Tijdens het gesprek met de dader hadden de slachtoffers misschien gezien dat misdrijven niet zomaar en niet enkel door slechte individuen worden begaan.

Op weg naar een conclusie?

Volgens mij verwijst de ontmoeting tussen dader en slachtoffer niet enkel naar de verhouding tot de andere als naaste, maar ook naar de verhouding tegenover de andere in zichzelf. Dit zou in mijn ogen een tweede dimensie kunnen zijn die zich afspeelt in de ontmoeting tussen dader en slachtoffer.

Het besef dat de mens meer is dan wat hij strikt genomen weet, wil of kan beheersen is in onze tijden vanzelfsprekend. Meer dan 100 jaar geleden moest Freud erkennen dat er, in wat de mens bewust wil en doet, motieven kunnen meespelen waarvan hij zich niet bewust is maar die hem tegelijk niet volledig onbekend zijn. Anders gezegd: de mens is niet alleen maar bewust en van goede wil. De ervaring dat we ons af en toe heel erg verdeeld voelen en zelfs inconsequent met onszelf, illustreert deze spanning binnen het ik: "we denken dit, maar ook dat en we doen soms nog totaal iets anders".

Tijdens een rechtstreeks gesprek tussen dader en slachtoffer komt er soms een moment dat er een verschuiving optreedt van "wat is er gebeurd" naar "hoe iets is gebeurd". Dankzij die verschuiving komt een plaats vrij, een tussenruimte, die de mogelijkheid van een echte ontmoeting toelaat. De bemiddelaar is op dat moment een soort bewaker van deze ruimte.

In dit kader lijkt volgende stelling me logisch: indien er over verzoening kan en mag gesproken worden, dan kan enkel bedoeld worden dat soort van verzoening tussen de slachtoffers met de dader als gemeenschapswezen. Dader en slachtoffer bevinden zich tijdens een bemiddelingsproces in een spanningsveld tussen zichzelf als bijzonder individu en zichzelf als lid van een gemeenschap. Het is de taak van de bemiddelaar om die spanning open te laten om ruimte te geven aan de mogelijkheid van het toeval van een ontmoeting. De programmatie van de mogelijkheid van een ontmoeting tussen dader en slachtoffer is één van de interessante paradoxen, volgens mij, van onze praktijk: het toeval van een ontmoeting programmeren.

Felicitas Hardy, april 2013

Bronnen:

- Paul VERGHAEGHE, Identiteit, Paperback.
- Hans ACHTERHUIS, De utopie van de vrije markt, Lemniscaat.
- E. LEVINAS, Emmanuel Levinas aan het woord, 11 gesprekken, Pelckmans

4.3. Cijfers

Ook dit jaar kunnen we spijtig genoeg enkel een beknopt overzicht van onze cijfergegevens presenteren. Wegens de omschakeling naar het BinC-registratiesysteem, is het voorlopig niet mogelijk conclusies op interactieniveau te trekken. Alle cijfers die hieronder gegeven worden zijn dus op jongerenniveau (jongere per feit). Hierbij is het mogelijk dat er meerdere slachtoffers betrokken zijn. Ook cijfers m.b.t. slachtoffers zijn voorlopig niet uit de BinC-registratie te halen. De nodige filters zijn hiervoor immers niet aanwezig. We hopen dat deze problemen volgend jaar zullen zijn weggewerkt.

Tabel 1: Doorverwezen jongeren per doorverwijzer

Jongeren per doorverwijzer per jaar				
	2009	2010	2011	2012
Gent	310	331	354	225
Oudenaarde	72	54	62	79
Dendermonde	229	169	204	111
Jeugdrechtbank	5	4	1	1
Totaal	616	558	621	416

In 2012 werd aan opvallend minder jongeren een aanbod herstelbemiddeling gedaan. We merken hier een serieuze daling van 33%. Meer specifiek bedraagt dit in Gent een daling van 36% en in Dendermonde van maar liefst 46%. Positieve noot: de doorverwijzingen vanuit het parket Oudenaarde stegen met 27%!

In de loop van 2012 merkten we dat er iets spaak liep met de doorverwijzingen, dat er veel minder aanmeldingen binnen kwamen. We gingen hierover in gesprek met de verschillende parketten maar er werd geen reden gevonden voor deze plotse daling. Specifiek bij het parket van Dendermonde (grootste daling) hadden we een overleg met de parketcriminoloog, 2 magistraten en de administratie. Ondanks dat er geen reden voor de daling werd bloot gelegd, werd dit overleg door alle betrokkenen als enorm positief en constructief ervaren. Het gaf ons de mogelijkheid om dieper in te gaan op vragen rond de eigenlijke praktijk van herstelbemiddeling.

Als we de cijfers vergelijken met deze van de vorige jaren, zien we dat er fluctuaties zijn, maar het is toch wel frappant om te zien dat we in 2012 200 jongeren minder kregen doorverwezen dan in 2009. Waar we zouden verwachten dat de lineaire doorverwijzing naar herstelbemiddeling (sinds 2006) doorheen de tijd enkel maar meer verankerd zou worden in de werking van de parketten,

blijkt het omgekeerde het geval. De doorverwijzingen blijven enorm afhankelijk van het gevoerde beleid bij de parketten en de plaatselijke personeelsbezetting / wissels / ...

Doorverwijzing vanuit de jeugdrechtbank naar herstelbemiddeling blijft marginaal. Dit kan te verklaren zijn vanuit de veronderstelling dat er een lineair aanbod gebeurt op parketniveau. We willen hierbij benadrukken dat, zeker bij (emotioneel) zwaardere feiten, een aanbod herstelbemiddeling voor alle partijen een meerwaarde kan zijn.

Tabel 2: Stand van zaken van de herstelbemiddeling

Stand van zaken bemiddeling per doorverwijzer			
Doorverwijzer	Jongeren	opgestart	lopend
Gent	225	88	67
Oudenaarde	79	33	19
Dendermonde	111	60	44
JRB Oudenaarde	1	1	1
Totaal	416	182	131
	100,00%	43,75%	31,49%

Uit deze tabel halen we dat er een vrij hoge opstart is in vergelijking met vorige jaren, namelijk bij 43.75% van de aangemelde jongeren start de herstelbemiddeling effectief op. In deze dossiers is dus minimum ook één slachtoffer bereid om te bemiddelen. Vorige jaren lag dit percentage tussen de 30 en 40%.

Enkele verklaringen voor deze verhoogde opstart kunnen zijn:

- betere selectie van de doorverwezen dossiers door de parketten,
- stijging bekendheid herstelbemiddeling in maatschappij,
- betrokkenheid van de advocaten die partijen op voorhand informeren over bemiddeling,
- verandering in aard van de feiten die worden doorverwezen,
- vertekend beeld van het cijfer omdat dit op jongerenniveau is berekend en niet op interactieniveau (zoals vorige jaren), ...

We zijn benieuwd of deze stijging zich het komende jaar verder manifesteert.

We zien dat 182 dossiers worden opgestart in 2012, waarnaast natuurlijk ook nog werd verder gewerkt in dossiers die al in 2011 opstartten. Dit gaat over een

100-tal dossiers, gaande van de eigenlijke bemiddeling die nog lopende is tot loutere opvolging van de uitvoering van de herstelovereenkomst. We merken dat 131 dossiers opgestart in 2012 ook nog lopende zijn eind 2012 en dus meegenomen worden naar 2013.

We hopen in het jaarverslag 2013 een duidelijke weergave te kunnen maken van het resultaat van de herstelbemiddelingen: reden niet-opstart, bekomen herstelovereenkomsten (met of zonder verbintenissen), uitvoering herstelovereenkomsten. Dit zou in de toekomst mogelijk moeten zijn met het nieuwe BinC-registratiesysteem. Hierdoor zouden we een veel vollediger plaatje moeten krijgen.

Tabel 3: Redenen waarom dossiers niet worden opgestart

Reden niet opstart	Gent	Oudenaarde	Dendermonde	Totaal	%
Aantal niet opgestarte dossiers* **	137	46	51	234	
Alles is reeds geregeld	6	1	7	14	6,0%
Geen vragen of verwachtingen	16	5	7	28	12,0%
Slachtoffer wenst geen bemiddeling	19	9	4	32	13,7%
Geen reactie slachtoffer	49	20	18	87	37,2%
Slachtoffer onbereikbaar	1			1	0,4%
Geen reactie beide	13	7	9	29	12,4%
Geen reactie dader	32	4	3	39	16,7%
Dader wenst geen bemiddeling	4		3	7	3,0%
Dader ontkent feiten	1	1	3	5	2,1%
Dader onbereikbaar	2		1	3	1,3%
totaal	143	47	55		

*een dossier is 1 feit voor 1 jongere, dit kan over meerdere slachtoffers gaan

** indien meerdere slachtoffers betrokken zijn, wordt een dossier als opgestart beschouwd als tenminste één slachtoffer ingaat op het aanbod. Deze cijfers zijn niet in deze tabel opgenomen.

Als we de tabel bekijken is het belangrijk te verduidelijken dat er meerdere redenen kunnen zijn waarom een dossier niet opstart. Zo kan het bijvoorbeeld zijn dat het slachtoffer niet wenst te bemiddelen en de dader niet reageert op het aanbod. Dit maakt dat er 137 niet opgestarte dossiers zijn en 143 redenen.

Misschien voor alle duidelijkheid ook even het verschil tussen 'wil niet bemiddelen' en 'geen reactie' uitklaren. In het eerste geval nam de persoon effectief contact met ons op om zijn mening rond het herstelbemiddelingsaanbod te laten weten. In het andere geval hadden we geen contact.

Wat valt er op:

- In 18% van alle niet opgestarte bemiddelingen blijkt er geen nood aan bemiddeling te zijn. Dit kan omdat alles al onderling geregeld werd of omdat er geen vragen of verwachtingen zijn naar de jongere.
- In 51.3 % van de dossiers die niet opstarten, ligt deze keuze bij de slachtoffers. Dit zijn de dossiers waar slachtoffers niet wensen in te gaan op het aanbod, niets laten weten aan onze dienst of niet bereikbaar zijn.
- In 12.4 % vernemen we niets van de dader én van het slachtoffer.
- Slechts in 21% van de dossiers blijkt dat de reden van niet-opstart bij de dader te vinden is: wenst niet te bemiddelen, reageert niet of is onbereikbaar.
- In uitzonderlijke situaties (2%) blijkt een aanbod gedaan bij een ontkennende dader.

Hieruit kan voor het tweede jaar op rij besloten worden dat de voornaamste reden van niet-opstart voor ruim 60% (mee) bij het slachtoffer ligt. In nog eens bijna 20% is er gewoon geen nood aan bemiddeling. Een minderheid kan dus op naam van de jongere geschreven worden.

Tabel 4: Leeftijd van de dader op het moment van de feiten

Leeftijd dader op het moment van de feiten												
	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	Onbekend*	totaal
Aantal	1	5	3	9	20	56	76	82	103	56	5	416

*Onbekend: geboortedatum onbekend of geen datum feiten op de aanbodsbrief.

We merken dat de hoofdmoot van de doorverwijzingen gebeuren voor 13 tot 17-jarigen. Een uitschieter is duidelijk te zien op 16 jaar.

Opvallend ook is dat we in principe geen aanbod doen aan - 12-jarigen en er toch 17 doorverwezen werden, wat niet weinig is. Deze doorverwijzingen situeren zich vooral vanuit het parket van Oudenaarde (11). Redenen hiervoor kunnen zijn dat de jongere ondertussen 12 jaar is geworden of dat hij een mededader was in een dossier met + 12-jarigen. We trachten dit echter tot een minimum te beperken.

Afspraken hierover gemaakt: als een - 12-jarige betrokken is als mededader, dan kan de vraag gesteld worden aan het herstelbemiddelingsteam of er een aanbod kan worden gedaan. Voor - 12-jarigen in losstaande dossiers kan in principe het aanbod niet worden gedaan.

Hoofdstuk 5 HERGO

5.1. Beschouwing bij de HERGO-praktijk

7 jaar na de wettelijke verankering van HERGO in de 'nieuwe jeugdwet' stellen we vast dat de toepassing of doorverwijzing naar HERGO eerder gering blijft in heel Vlaanderen. Hoewel de wet voorziet dat het gedachtegoed van het herstelgerichte op gelijke voet komt te staan met het beschermingsmodel van de wet van 1965, is de vertaling in de praktijk niet te merken, althans niet voor HERGO.

Om de instroom van dossiers te optimaliseren, werd er een Vlaams initiatief opgestart om HERGO op de kaart te zetten. Daarbij werd geopteerd om een onderzoeker te betrekken bij de analyse en de uitwerking van de daarbij te volgen strategie. Lieve Bradt (vakgroep sociale agogiek UGent) heeft deze taak opgenomen, waarvoor onze dank. Haar geleverde prestaties en bevindingen werden gebundeld in een onderzoeksnota HERGO¹ die verder in deze tekst nog zal aangehaald worden teneinde ons betoog te stofferen.

Het probleem van de lage instroom heeft naar onze ervaring een bijkomend nadelig effect. We geloven sterk in de meerwaarde van een HERGO en willen in die zin graag de methodiek gaan toepassen. We zijn zeer enthousiast wanneer we een verwijzing voor HERGO aankrijgen. We menen dan ook dat een 'geslaagde' HERGO veruit het best de meerwaarde van onze methodiek naar onze verwijzers kan aantonen en op die manier mogelijks een positief effect kan hebben naar toekomstige verwijzingen.

Jammer genoeg bestaat er vanuit deze honger naar praktijkervaring evenwel het gevaar dat we niet selectief kunnen/willen zijn. We nemen de beperkte instroom die er is met beide handen aan.

We stellen dan ook meer dan eens vast, dat bij de doorverwezen Hergo's, het accent op de ontmoeting komt te liggen en de rest van de beoogde doelstellingen bijgevolg verdwijnen naar de achtergrond.

Het betreft hier dossiers waarbij de jongere al een zwaar maatregelenpakket is opgelegd en waarbij er nog weinig opties (en motivatie) overblijven om zelf nieuwe voorstellen aan te brengen in de intentieverklaring als herstel naar de maatschappij. Dit neemt een stuk van de kracht van de HERGO weg. De minderjarige is meestal van oordeel dat hij zijn 'straf of herstel naar de

¹ Bradt,L.(2012).*Onderzoeksnota HERGO 19 november 2012*. Universiteit Gent, Vakgroep Sociale Agogiek.

samenleving' al opgelegd gekregen heeft en is nog weinig gemotiveerd om zelf nog iets toe te voegen. Daardoor wordt de methodiek een stuk uitgehold.

Door deze dossiers toch op te nemen en bijgevolg zelf de focus op de kracht van de ontmoeting te leggen, werken we op onze beurt dergelijke beeldvorming bij mogelijke initiatiefnemers mede in de hand. Op die manier krijgt de HERGO steeds meer het statuut van een uitgebreide of meer ceremoniële vorm van een rechtstreekse herstelbemiddeling².

Bij de bevraging in de onderzoeksnota³ naar de finaliteit van de HERGO blijkt bij alle bevroegde partijen (jeugdrechters, consultants en parketcriminologen) het belang dat men hecht aan de rechtstreekse confrontatie tussen dader en slachtoffer. Voor het slachtoffer gaat het om herstel, afsluiten, verwerken, het een plaats kunnen geven en meer zicht krijgen op de beweegredenen van de dader. Bij de dader ziet men HERGO als een kans om het goed te maken en om hem te confronteren met de gevolgen van zijn gedrag.

Is de kracht van de ontmoeting dan niet voldoende?

De denkoefening waar we met HERGO naartoe willen op Vlaams niveau dringt zich op. Dit lijkt mij een zinvol thema om op intervisie HERGO uit te klaren. Willen en moeten we ons aanbod net afstellen op de vraag vanuit het werkveld, waarbij men aangeeft dat de confrontatie primeert? Dit werd in de onderzoeksnota van Lieve Bradt naar voor gebracht door zowel parketcriminologen, consultants en jeugdrechters; ze zien hier net de meerwaarde van een HERGO. Of blijven we vasthouden aan de methodiek zoals die werd overgenomen vanuit de Family Group Conference, waarbij de jongere, in samenspraak, zijn eigen 'maatregelen op maat' voorstelt aan de jeugdrechter? Is het netwerkversterkende nog een belangrijk na te streven doelstelling of eerder van bijkomstig belang?

We willen de voorliggende vragen het komende werkjaar intern verder uitklaren. Daarnaast willen we onze visie meenemen naar onze collegae-moderatoren in het Vlaamse landsgedeelte teneinde meer uniformiteit en gedragenheid over de diensten heen te creëren.

We willen graag de mogelijkheden nagaan of we nog meer kunnen inzetten op de ontmoeting. Kunnen we de samenleving ruimer betrekken binnen onze bijeenkomst? Nu wordt deze rol vertolkt door de politie-inspecteur of de parketcriminoloog die vanuit een juridische insteek de samenleving in het overleg een plaats geeft. Onze ervaringen zijn hierover positief, toch vragen we

² Ibidem

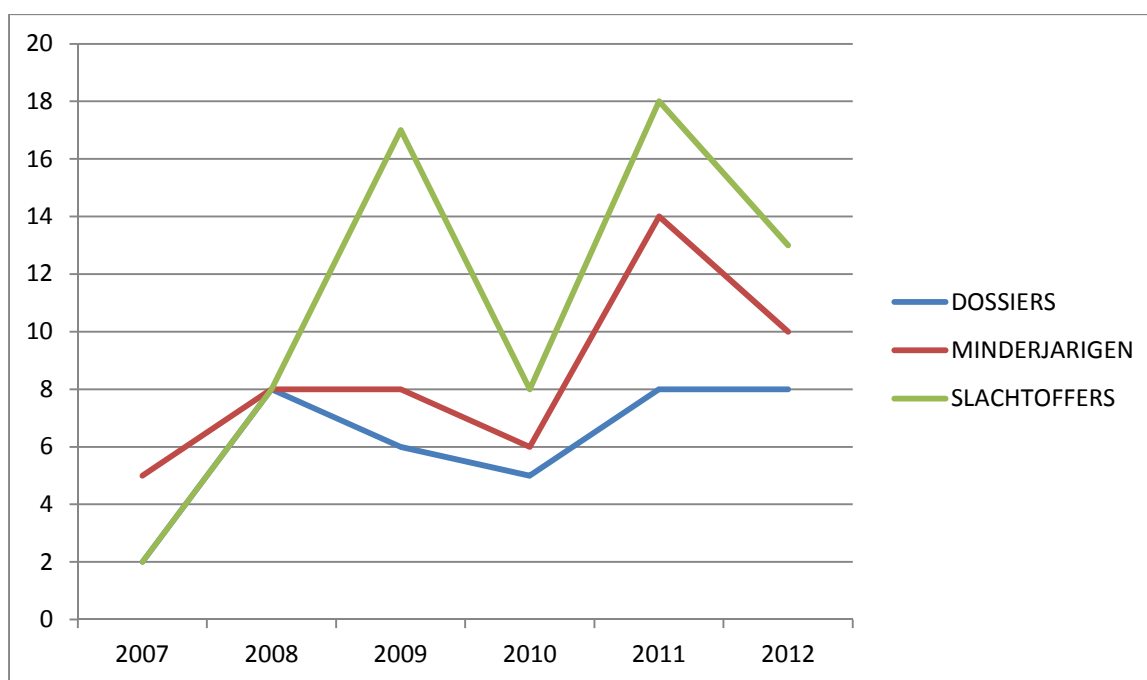
³ Bradt,L.(2012).*Onderzoeksnota HERGO 19 november 2012*. Universiteit Gent, Vakgroep Sociale Agogiek, p. 24-36.

ons af of we het maatschappelijke perspectief niet ruimer kunnen/moeten inbrengen door ook nog andere relevante actoren/experts te betrekken in het overleg?

We willen tevens graag over de grenzen van de HERGO heen kijken om te zien of er bij andere methodieken - zoals bijvoorbeeld de Peace Making Circles (PMC), Eigen Kracht Conferentie (EKC), ... - materiaal voorhanden is die onze methodiek kan verrijken. Het belooft een boeiende tocht te worden. Er is veel beweging merkbaar in het werkveld. Sommigen geven aan dat HERGO in crisis verkeert. Naar onze mening moet dit niet gezien worden als een onafwendbare ramp maar als een noodzakelijk keerpunt, een cruciaal moment waarop de ontwikkeling op één of andere wijze voort moet gaan en mogelijkheden tot groei en verdere differentiatie gemobiliseerd worden. Dat is althans onze vurige hoop.

5.2. Cijfers

Tabel 1: aanmeldingen en betrokken partijen over de jaren heen

Werkjaar	Aantal dossiers	Aantal minderjarigen	Aantal slachtoffers
2007	2	5	2
2008	8	8	8
2009	6	8	17
2010	5	6	8
2011	8	14	18
2012	8	10	16

Opmerking: Met een dossier bedoelen we een feitencluster waarbij één of meerdere daders en slachtoffers betrokken zijn.

We kregen 8 feitenclusters doorverwezen die kunnen gelinkt worden aan 10 minderjarige daders en 13 benadeelden.

Tabel 2: aantal dossiers per gerechtelijk arrondissement

Arrondissement	Aantal minderjarigen die werden doorverwezen	Aantal dossiers (feitencluster)
Oudenaarde	0	0
Gent	9	7
Dendermonde	1	1
Samenwerking andere HCA-dienst	0	0
Totaal	10	8

Voor HERGO is de verwijzende instantie steeds de jeugdrechter. Er zijn uiteraard wel andere partijen (de betrokken partijen zelf, de advocaat, het parket, de consulent) die het voorstel kunnen aanbrenge.

Nagenoeg alle dossiers werden door de jeugdrechtbank van Gent doorverwezen. We hebben slechts één dossier vanuit het gerechtelijk arrondissement Dendermonde ontvangen. Vanuit het gerechtelijk arrondissement Oudenaarde hebben we dit jaar geen enkele verwijzing mogen verwelkomen.

Tabel 3: geslacht van de dader

Geslacht	Aantal
Jongen	10
Meisje	0
Totaal	10

We kregen dit werkjaar geen enkele minderjarige van het vrouwelijke geslacht doorverwezen.

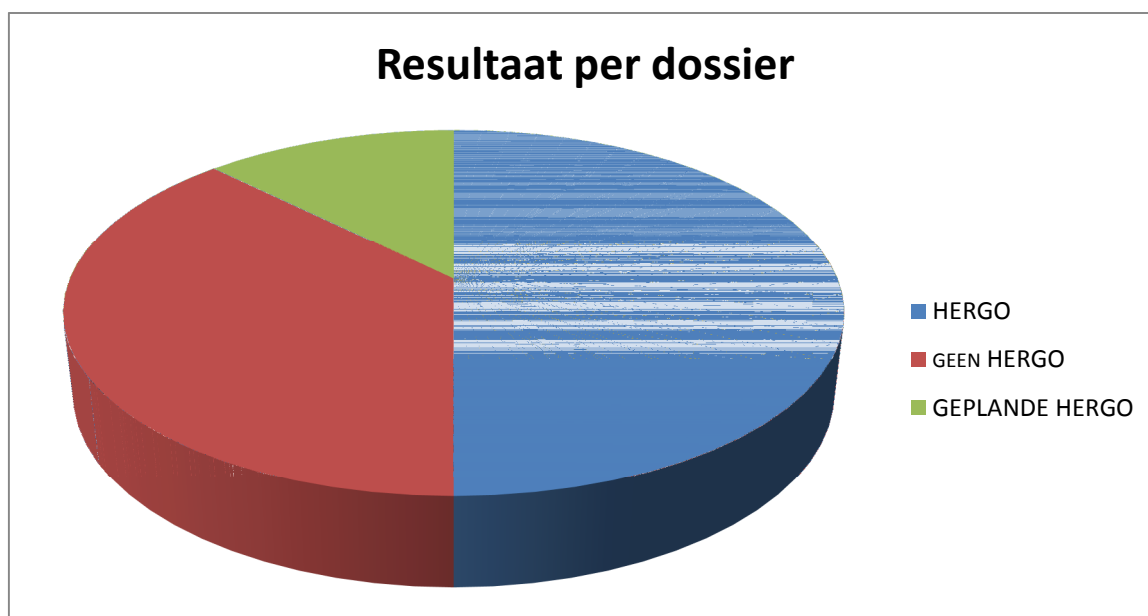
Tabel 4: aard van het delict van de doorverwezen dossiers

Vermogensdelict	Dossiers	Aantal betrokken minderjarigen
Diefstal met geweld	3	3
Diefstal met verzwarende omstandigheden	2	2
Opzettelijke brandstichting	1	3
Totaal	6	8
Persoonsdelicten		
Verkrachting bij gelijkstelling	1	1
Bendevorming (slagen en verwondingen)	1	1
Totaal	2	10

In deze tabel hebben we de kwalificaties die werden toegekend, opgesplitst. De 10 minderjarigen die werden doorverwezen in 2012 kunnen samen gelinkt worden aan 5 kwalificaties.

We willen u er attent op maken dat de opdeling tussen vermogens- en persoonsdelicten relatief is. Zo wordt een dossier van diefstal met geweld gezien als een vermogensdelict maar eigenlijk heeft het evenzeer een sterke persoonscomponent.

Tabel 5: resultaat van het herstelgericht groepsoverleg

	Aantal minderjarigen	Bijkomende informatie
HERGO doorgegaan	6	3 HERGO'S (5 minderjarigen) werden afgesloten met een ondertekende intentieverklaring 1 HERGO waarbij de intentieverklaring niet werd ondertekend door de partijen
Geen HERGO doorgegaan	3	<u>Reden van stopzetten van het proces:</u> 1 dader haakte af 1 slachtoffer wenste niet in te gaan op het aanbod 1 HERGO aangemeld waar reeds een herstelbemiddeling was aangeboden en HERGO niet meer opportuun was (door de dienst stopgezet)
Geplande HERGO	1	Partijen verklaren zich akkoord, HERGO wordt gepland in 2013
Totaal verwijzingen	10	

Tabel 6: stand van zaken op 31/12/2012.

Aangemeld en afgesloten in 2012	Aangemeld en nog niet volledig afgesloten in 2012	
	In voorbereiding	In fase van de uitvoering van de intentieverklaring
9 minderjarige daders	1 minderjarige dader	Alle intentieverklaringen zijn uitgevoerd (3 dossiers – 5 minderjarigen)

We stellen vast dat we in vergelijking met voorgaande werkjaren een hoger percentage hebben van opgestarte HERGO'S die effectief leiden tot een bijeenkomst. Dit was in 2011 het geval voor 8 van de 14 minderjarigen. Dit komt overeen met 57% van de instroom. In 2012 gingen er 4 van 7 afgeronde HERGO'S door, dit komt terug overeen met 57 %. Indien de lopende HERGO doorgaat zoals gepland, verandert dit zelf is 62,5% van de doorverwezen dossiers die tot een bijeenkomst leiden. Geen slechte cijfers als je het vergelijkt met onze eigen opstart van voorgaande jaren (2007-2010) en de onderzoeksnota Lieve Bradt van die periode waar de opstart slechts 35,2 % is.

Tabel 7: Deelnemende partijen aan de HERGO

In deze tabel worden daders en slachtoffers niet opgenomen, gezien er zonder hen geen HERGO kan doorgaan. Ook de moderator en co-moderator begeleiden steeds de bijeenkomst. Maar hoe zit het met de deelname van de achterban en de professionele actoren, een overzicht van de deelnemers bij de 4 dossiers waar het tot een HERGO-bijeenkomst kwam:

Wie?	Aantal dossiers	%
Politie-inspecteur	4	100%
Advocaat van de minderjarige dader	1	25%
Advocaat van het slachtoffer	1	25%
Advocaat van de ouders	1	25%
Consulent sociale dienst jeugdrechtbank	2	50%
Ouders van de dader	3	75%
Ouders van het slachtoffer	1	25%
Steunfiguur voor dader	2	50%
Steunfiguur voor het slachtoffer	1	25%

De politie-inspecteur / parketcriminoloog is de enige partij die steeds aanwezig is geweest bij de HERGO. Normaliter is er minstens ook één van de ouders aanwezig. Er werd vorig werkjaar hierop één uitzondering gemaakt, dit in samenspraak met de verschillende partijen. We hebben toen een oudere broer als steunfiguur betrokken binnen het overleg.

In de helft van de HERGO'S was er een consulent van de sociale dienst jeugdrechtbank aanwezig.

Tabel 8: aantal interacties per feitencluster

Dossier	Aantal daders	Aantal slachtoffers
1	1	1
2	1	2
3	3	2
4	1	3
5	1	5
6	1	1
7	1	1
8	1	1

Drie van de doorverwezen dossiers van 2012 betreft een delict waar 1 dader en 1 slachtoffer bij betrokken zijn.

Net als de voorgaande werkjaren stellen we vast dat het aantal slachtoffers (13) hoger ligt dan het aantal daders (10).